

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ



**YARATICI YAZMA YAKLAŞIMININ
YAZILI ANLATIM BECERİSİNİN
GELİŞİMİNE ETKİSİ**

HAZIRLAYAN
SEMA DURAN

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. NESRİN GÜNAY

EDİRNE 2010

TEŞEKKÜR

“Yaratıcı Yazma Yaklaşımının Yazılı Anlatım Becerisinin Gelişimine Etkisi” konulu tez çalışmamın hazırlanmasında emeğini esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nesrin GÜNAY’a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca maddi manevi desteklerini esirgemeyen aileme ve tezin yazılma aşamasında moralimi yüksek tutmak için elinden geleni yapan nişanlım Erhan BAYTAR’a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Sema DURAN

Hazırlayan: Sema DURAN

Tezin Adı: Yaratıcı Yazma Yaklaşımının Yazılı Anlatım Becerisinin Gelişimine Etkisi

ÖZET

Bu araştırmada, yaratıcı yazma tekniklerinin ilköğretim I. kademe öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin gelişime etkisi kavramsal olarak incelenmiştir.

Araştırmanın problem cümlesi, “Öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin gelişiminde yaratıcı yazma yaklaşımının etkisi nedir?” olarak belirlenmiştir. Problemin çözümü için tarama modelinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini, yazma öğretiminde kullanılan klasik tekniklere uygun hazırlanan etkinlik örnekleri ve yaratıcı yazma etkinlik örnekleri oluşturmaktadır. Örnekler karşılaştırılarak, klasik tekniklerle yaratıcı yazma teknikleri arasındaki farklar tespit edilmiş ve sonuçlar çıkarılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; ilköğretim I. kademe öğrencilerinin yaratıcı yazma tekniklerine uygun hazırlanan etkinlikle yazma becerilerinin gelişiminin olumlu etkilendiği tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonunda, elde edilen bulgulardan yola çıkarak bazı öneriler dile getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yaratıcılık, yaratıcı yazma, yazılı anlatım

Prepared By: Sema DURAN

Name of Thesis: The Effect of Creative Writing Approach to The Development of Written Expression Skills.

ABSTRACT

In this research, the effect of creative writing techniques on the development of written expression skills of students in the first stage of primary education was analyzed conceptually. The problem question of the research was determined as “What is the effect of creative writing approach on the development of students’ written expression skills?”. Survey method was used for analysing the problem.

The sample of the research consisted of activity examples which were prepared in accordance with the classical techniques used in writing teaching and creative writing activity examples. The differences between the classical and creative writing techniques were found out by comparing the examples, and certain inferences were made.

According to the findings of the research, it was found out that the development of writing skills of students in the first stage of primary education was affected positively by the activity which was prepared in accordance with the creative writing techniques.

At the end of the research, certain suggestions were put forward considering the findings of the study.

Key Words: creativeness, creative writing, written expression

ÖNSÖZ

Yenilenen eğitim-öğretim programıyla(2005) birlikte, Türkçe derslerinde yaratıcı yazma yaklaşımı temel alınmıştır. Bu yaklaşım sayesinde, kazanılması en zor beceri olan yazma becerisinin gelişimi kolaylaşmıştır. Yeni programa göre düzenlenen etkinlikler, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır. Bu etkinliklerle, öğrenci hayal gücünü kullanabilme ve kendini ifade edebilme becerilerini kazanmaktadır. Yazma becerisini kazanmış bir birey, sadece öğrencilik döneminde değil, hayatın her anında kendini rahatlıkla ifade edebilmekte, bu durum da hayatını olumlu etkilemektedir.

Araştırmanın birinci bölümünde giriş, problem durumu, problem durumuna bağlı olarak da araştırmanın amacı, önemi, sayıtlıları, sınırlılıkları ve tanımları belirtilmiştir.

İkinci bölümde, incelenen konuya bağlı olarak yaratıcılık, yazılı anlatım becerisi, yazma öğretimi, yaratıcı yazma yaklaşımı ile ilgili kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur.

Üçüncü bölümde, yazma öğretiminde kullanılan klasik tekniklerle ilgili kuramsal bilgi ve örnekler bulunmaktadır.

Dördüncü bölümde, yaratıcı yazma teknikleriyle ilgili kuramsal bilgi ve örnekler bulunmaktadır.

Beşinci bölümde, yazılı anlatım öğretiminde kullanılan klasik tekniklerle yaratıcı yazma tekniklerinin karşılaştırılması yapılmıştır.

Altıncı bölümde, yapılan incelemeden çıkarılan sonuçlar ve bu konuda yapılması gerek çalışmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Tez, kaynakça kısmıyla son bulmuştur.

Sema DURAN
Edirne, 2010

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
I. BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
1.2.1. Amaç.....	2
1.2.2. Önem.....	2
1.3. Sayıtlar.....	3
1.4. Sınırlılıklar.....	3
1.5. Tanımlar.....	3
1.6. Kısaltmalar.....	4
1.7. İlgili Araştırmalar.....	4
II. BÖLÜM	7
2.KURAMSALÇERÇEVE	7
2.1. Yaratıcılık Nedir?.....	7
2.2. Yaratıcı Bireyin Özellikleri.....	10
2.3. Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler.....	13
2.3.1. Yaratıcılık ve Zeka.....	13
2.3.2. Yaratıcılık ve Yaş.....	14
2.3.3. Yaratıcılık ve Cinsiyet.....	15
2.3.4. Yaratıcılık ve Aile.....	15
2.3.5. Yaratıcılık ve Eğitim.....	16
2.3.6. Yaratıcılık ve Uyananlar.....	17

2.3.7. Yaratıcılık ve Motivasyon.....	17
2.4. Yazılı Anlatım Becerisi.....	17
2.5. Yazı Türleri.....	21
2.6. Yazma Öğretimi.....	21
2.7. Yazma Öğretimi Yaklaşımları.....	24
2.8. Yaratıcı Yazma Yaklaşımı.....	25
III. BÖLÜM.....	33
3.1. Yazılı Anlatım Öğretiminde Kullanılan Klasik Teknikler ve Örnekler	33
3.1.1. Klasik Teknikler.....	33
3.1.2. Yazılı Anlatım Becerilerini Geliştirmede Kullanılan Klasik Tekniklerin Değerlendirilmesi.....	34
3.1.3. Örnekler.....	34
IV. BÖLÜM.....	43
4.1. Yaratıcı Yazmanın Temelleri.....	43
4.2. Yaratıcı Yazmayı Motive Etme Teknikleri.....	44
4.3. Yaratıcı Yazmayı Geliştirme Teknikleri.....	48
4.4. İlkokullarda Yaratıcı Yazma Öğretimi.....	50
4.4.1. Sınıf Stratejileri.....	52
4.4.2. Yaratıcı Yazmada Öğretmenin Rolü.....	54
4.4.3. Yaratıcı Yazmayı Değerlendirme.....	54
4.4.3.1. Süreç Yönünden Değerlendirme.....	55
4.4.3.2. Ürün Yönünden Değerlendirme.....	56
4.4.3.3. Kendini Değerlendirme.....	62
4.5. Yazma Öğretiminde Yaratıcı Yazma Uygulamalarında Kullanılan Teknikler ve Örnekler.....	64
4.5.1. Yaratıcı Yazma Teknikleri.....	64
4.5.2. Örnekler.....	67
V. BÖLÜM.....	89

5.1. Klasik Tekniklerle Yaratıcı Yazma Tekniklerinin Karşılaştırılması.	89
VI. BÖLÜM.....	90
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90
6.1. Sonuç.....	90
6.2. Öneriler.....	91
KAYNAKÇA.....	92

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın konusuna açıklık getirmek amacıyla, problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulacaktır.

1.1. Problem Durumu:

Yazma becerisi, öğrencilerin uygulanmakta en çok zorlandıkları dil becerisidir. Bunun sebebi yazarken karşılıklı etkileşimin olmaması, bireyin kendini ifade etmede yaşadığı güçlükler ve ayrıca dilbilgisini yanlış kullanma endişesi taşımalarıdır. Sözlü anlatım sırasında yapılan hatalar daha az dikkat çekmekte veya şive ya da ağız farklılıklarına bağlanmaktadır. Bunların yanında konuşan birey karşıdaki bireyden esinlenerek konuşmaya yön verebilir, hatta yapılan hatalar karşıdaki tarafından düzeltiler. Konuşmadaki rahatlığı yazma becerisine taşıyabilmek için yaratıcı yazma tekniklerinden faydalanmak mümkündür.

Öğretmen merkezci, ezberciliğe dayanan bir eğitim sistemindeki yazılı anlatım çalışmaları gerek konunun önceden belirlenmesi, gerek yazıda takip edilecek başlık ya da yan konuların dahi öğretmen tarafından söylenmesi gibi sebeplerden dolayı öğrenciyi düşünmekten uzaklaştırmakta, yaratıcılığını öldürmekte ve öğrenciyi pasifleştirmektedir.

Hâlbuki yazma, düşünmeyle ilişkili ve yaratıcılığı sınırsızca kullanabilme olanağı tanıyan bir beceridir. Yeni öğretim programında(2005) bu

durum göz önünde bulundurulmuş, yaratıcı yazma etkinliklerine yer verilmiştir. Bu yeni yaklaşım öğrencinin yazma eylemini zevk alarak gerçekleştirmesini ve yaratıcılığını geliştirmesini hedeflemektedir.

Yaratıcı yazma yaklaşımının süreç oluşumlarının ilköğretim okullarının 5. sınıf Türkçe derslerindeki yazma uygulamalarında ne derece gerçekleştiğinin ve sürdürülen yazma uygulamalarıyla oluşturulan yazılı anlatım çalışmalarının yaratıcı yazma açısından niteliğinin saptanması ve karşılaştırılması çalışmamızın odak noktasını teşkil edecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı Ve Önemi

1.2.1. Amaç

Araştırmada, yaratıcılık, yaratıcılığı etkileyen faktörler, yazma becerisi, yazma öğretimi, yazma öğretimi yaklaşımları, yaratıcı yazma yaklaşımı ve ilkokullarda yaratıcı yazma öğretimi incelenmiştir. Yeni sisteme paralel olarak uygulanan yaratıcı yazma teknikleri ile yazılı anlatım öğretiminde kullanılan klasik tekniklerin öğrencilerin gelişimleri açısından karşılaştırılması yapılmıştır.

Önem

Bu çalışma ile temel dil becerilerinden öğrencilerin en çok zorlandıkları varsayılan yazma becerisinin geliştirilmesinde yaratıcı yazma tekniklerinin ne derece etkili olduğunun ortaya konduğu düşünülmektedir. Klasik tekniklerle yaratıcı yazma teknikleri karşılaştırılmakta ve geleneksel tekniklerde belirlenen eksiklerin yaratıcı yazma tekniklerinde giderilip giderilmediği tespit edilmektedir.

Bu çalışmanın, alanda çalışma yapacak arkadaşlara yol gösterme açısından önem teşkil edeceği düşünülmektedir.

1.3. Sayılılar

1. Yazma becerilerinin geliştirilmesi için Türkçe derslerinde uygulanan öğrenme-öğretme süreçlerinin yaratıcı yazma yaklaşımı açısından var olan durumu; yazmaya hazırlık, yazma süreci ve yazılanları değerlendirme ve sunma aşamaları dikkate alınarak değerlendirilebilir.
2. İlköğretim I. kademedeki kullanılan Türkçe ders kitapları, yaratıcı yazma yaklaşımı açısından Türkçe derslerinde gerçekleşen yazma uygulamalarını ve yazma öğretiminde kullanılan klasik teknik uygulamalarını karşılaştırmada yeterlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma ilköğretim I. Kademe II. Devre V. Sınıf öğrencilerinin Türkçe derslerinde kullandıkları kitaplar ve bu konuda daha önce yapılmış çalışmalarla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Yaratıcı Yazma: Yaratıcı yazı demek, kişinin bir konudaki duygu ve düşüncelerini hayal gücünü kullanarak özgürce kağıda dökmesi demektir (Oral, 2003: 8).

Yaratıcı Yazma Teknikleri: Öğrencilerin hazırlanan yazma etkinliklerindeki duyuşsal ve bilişsel uyarılar yoluyla yazmaya hazır ve istekli duruma getirilerek her öğrencinin özgün düşünce, hayal ve kurgularıyla oluşturduğu metinler yazmasına yardımcı olan tekniklerin tümü(Kuvaş, 2008: 74)

Yazılı Anlatım: Duygu düşünce ve olguların başkalarına yazı ile anlatmaya "yazılı anlatım" denir(Demirel,1999).

1.6. Kısaltmalar

TDK	Türk Dil Kurumu
Akt	Aktaran
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Yay	Yayınları
vb.	Ve benzeri

1.7. İlgili Araştırmalar

“Yaratıcı Yazma Yaklaşımı Açısından Türkçe Derslerindeki Yazma Süreçlerinin Ve Ürünlerinin Değerlendirilmesi” adlı doktora tezinde Maltepe (2006), Türkçe derslerindeki yazma uygulamalarını ve öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarını yaratıcı yazma yaklaşımının özellikleri açısından değerlendirmektedir. Araştırmada nicel ve nitel araştırma stratejileri bir arada kullanılmıştır. Balıkesir ili örneğinde yapılan çalışma, Balıkesir ili merkez ilçesindeki tüm resmi ilköğretim okullarını Türkçe öğretmenleri ile bu okulların 6.,7.,8. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırma verileri merkez ilçede yer alan ilköğretim okulları arasından maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla seçilen örneklemden elde edilmiştir. Araştırmada nicel sonuçlar olarak; Türkçe derslerindeki uygulamaların öğrencileri yaratıcı yazma yöneltebilecek yazmaya hazırlık süreçlerini ve yazılanları değerlendirme ve sunma süreçlerini yeterince içermediği; yazma süreci oluşumlarının daha etkili işlediği ortaya çıkmıştır. Araştırmanın nitel sonuçları olarak da; öğrencilerin, yazılarında düşünsel yaratıcılık açısından genellikle değişime kapalı ve aktarmacı bir düşünce yapısı sergiledikleri; özdeşim kurma ve farklılık açısından yeterli düzeyde olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Dilsel yaratıcılık açısından ise genellikle öğrencilerin, yazılarında genel bir anlatım dili, tanım cümleleri, ders verici deyişler kullanarak anlatımda kalıplara bağlı kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Oral (2003) yayınladığı “Yine Yazı Yazıyoruz” adlı eserinde, Antalya’da bulunan özel bir okulun 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çeşitli konularda yazdıklarına yer vermiştir. Öğrencilerin yazılarının değerlendirilmesini, Kirby ve

Liner tarafından oluşturulan ölçütler ve özel bir değerlendirme yöntemi kullanarak yapmıştır. Öğrenciler, yazılarında yaş ve gelişim özelliklerini, cinsel farklılıklarını, yaşadıkları çelişkilerini yansıtmışlardır. 11-15 yaş arası çocukların dünyayı algılama biçimleri ile, espri anlayışlarında oluşan değişikliklerin ve bilişsel şemaların farklılık gösterdiği noktaların yazılar okunduğunda ortaya çıktığını belirtmiştir. Çalışma sırasında, yaratıcı yazı etkinliklerine ilk kez başladığında, öğretmenlerin ve öğrencilerin bu işi bir angarya olarak gördükleri ve yazıları baştan savma yazdıkları gözlemlenmiştir. Çalışmalar ilerledikçe ve konular değiştikçe yazı yazmanın bazı öğrenciler için bir tür psikolojik rahatlama dönüşüğü, çocukların sözel olarak aktarmakta zorlandıkları iç problemlerini yazılı olarak çok daha rahat ve esnek bir şekilde ortaya koyabildikleri gözlenmiştir.

“İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Becerilerinin Değerlendirilmesi” adlı doktora tezinde Öztürk(2007), yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin metin yazma becerilerinin geliştirilmesinde ve yazmaya karşı düşüncelerinde etkili olup olmadığını değerlendirmektedir. Deneysel desenli yapılan araştırmaya 2006–2007 öğretim yılının güz yarısında, Ankara ili Etimesgut ilçesi Hasan Şükran Saruhan İ.O. beşinci sınıfında yer alan toplam 40 öğrenci (20 deney-20 kontrol) katılmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alacak olan öğrencilerin seçimi için, okulda beşinci sınıfları oluşturan dört şubeye serbest yazma etkinliği yaptırılmıştır. Bu yazılar araştırmacı tarafından geliştirilen yaratıcı yazma ölçeğine göre (Rubric’le) değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler, araştırmacı ve üç ayrı alan uzmanı tarafından gerçekleştirilmiş, her bir öğrenci için alan uzmanları ve araştırmacının vermiş olduğu puanlar ön test puanı olarak alınmıştır. Dört sınıfın ön test yaratıcı yazma puanlarının denkliğine tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Ön test sonuçlarında sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmadığından ön test değerleri birbirine en yakın olan iki sınıfta yer alan 40 öğrenci deney ve kontrol grubu olarak alınmıştır. Bu araştırmada deney grubuyla, haftada iki ders saati olmak üzere on dört hafta boyunca yaratıcı yazma uygulaması yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin yaratıcı yazma başarıları arasında yapılan tek yönlü ANOVA testi sonucuna göre deney grubunun lehine anlamlı derecede fark olduğu ortaya çıkmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin

yazmaya karşı olan düşüncelerinde kontrol grubuna göre olumlu yönde bir gelişme olduğu belirlenmiştir.

“Yaratıcı Yazma Tekniklerinin Öğrencilerin Türkçe Dersine İlişkin Tutumlarına ve Türkçe Dersindeki Başarılarına Etkisi”adlı yüksek lisans tezinde Kuvanç(2008), yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutum ve akademik başarıları üzerindeki etkililiğini belirlemiştir. Araştırma, deneme modellerinden kontrollü ön test- son test modele göre, 2007- 2008 öğretim yılı 2. döneminde İzmir Buca Hüseyin Avni Ateşoğlu İlköğretim Okulu öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma, deney grubunda 34 ve kontrol grubunda 34 olmak üzere toplam 68 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak geliştirilen Türkçe Dersi Başarı Testi(TDBT), Türkçe Dersi Tutum Ölçeği(TDTÖ) ve yaratıcı yazma etkinlik yapıları kullanılmıştır. Deney grubuna haftada 2 saatten toplam 12 saat boyunca Türkçe ders başarıları ve Türkçe dersine yönelik tutumlarını geliştirmek amacıyla yaratıcı yazma çalışmaları yapılmıştır. Kontrol grubuyla ise geleneksel yazma çalışmaları yapılmıştır. Araştırma verileri Türkçe Dersi Başarı Testi ve Türkçe Dersi Tutum Ölçeğinin ön test ve son test olarak uygulanması sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın sonunda, yaratıcı yazma çalışmalarının öğrencilerin Türkçe dersine olan tutumlarını olumlu yönde etkilediği, Türkçe dersi başarı durumlarını kabul edilebilir düzeyde arttırmada başarılı olduğu ve söz dağarcığını geliştirmede etkili olduğu saptanmıştır.

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Yaratıcılık Nedir?

Yaratıcılık kavramının alan yazında kabul gören genel bir tanımının bulunmaması sebebiyle birçok tanımı vardır:

Öncelikle, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte yaratmak, “*Zeka, düşünce ve hayal gücünden yararlanılarak o zaman kadar görülmeyen yeni bir şey ortaya koymak, yapmak; bir şeyin olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak eylemi*”(Türk Dil Kurumu(TDK), 1999:2395-2396); yaratıcılık, “*herkeste var olduğu kabul edilen, yeni ve özgün bir şeyi tasarlama, bulma, gerçekleştirme yeteneği*” olarak açıklanmıştır(TDK,1999:2386).

“(Alm. Kreativitat, Fr. Créativité, İng. Creativity). 1. Genel olarak, edim düzleminde gözlemlenen ve yeni birleşimler oluşturma yoluyla dili varsillaştırmaya, kuralları değiştirmeye, kimi kurallara yaygınlık kazandırmaya yönelik dilsel güç. 2. Özel olarak, edinç düzleminde yer alan, sonlu sayıda kural aracılığıyla sonsuz tümce oluşturma ve anlama yetisi”(Vardar, 2002:200).

“*Varolan kalıpları yıkma, başkalarının yaşantılarına açık olma, alışılmışların dışına çıkma, bilinmeyenlere doğru bir adım atma, empoze edilmiş düşünce çizgisini kırma ve yeni bir düşünce çizgisi ortaya koyma, belli bir problem için değişik alternatif çözümler getirme, başkalarının izlediği yoldan çıkma, başka şeylere yol açan yeni bir şey bulma, yeni bir ilişki kurma, yeni bir düşünce ortaya koyma, bilinmeyen yeni bir teknik veya yöntem icat etme ve insanlara yararlı olan bir aracı veya bir aygıtı bulma*”(Rıza,2000:6).

“Kişilerin yaşantılarından elde ettikleri öğrendiklerini birbirleriyle ilişki kurarak, karşılaştıkları sorunlara çözüm getirebilmeleri; bu ilişkileri kullanarak ve geliştirerek meydana yeni, özgün bir ürün, düşünce ya da şekil koyabilmeleri”(Güleryüz,2001:41).

“Rahatsız edici boşlukların veya eksik öğelerin farkına varma bunlarla ilgili düşünme, bunlarla ilgili varsayımlar ortaya atma, varsayımları sınırlama, elde edilen sonuçlara göre gerekirse yeni varsayımlar kurma, sorunlara-aksaklıklara, bilgi eksikliklerine, kayıp öğelere duyarlı olma, güçlüğü tanımlama, güçlüğe çözüm bulma, tahminde bulunma” (Torrance, aktaran: Sungur, 1992:20).

“Tüm duygusal ve zihinsel etkinliklerde, her türlü çalışma ve uğraşın içinde varolan, insan yaşamının ve insan gelişiminin tüm yönlerinin temelini meydana getiren bir yeti”(San, 1979:177).

“İnsanın sosyal, manevi, estetik, bilimsel veya teknolojik değeri olduğu kabul edilen fikirleri, görüşleri, buluşları veya artistik objeleri üretme kapasitesi” (Vernon, aktaran: Sungur, 1990:14).

“Yaratıcı süreç sayrılığın sonucu olarak değil, duygulanımsal (emotional) sağlığın en yüksek derecedeki betimi, normal kişilerin kendilerini gerçekleştirme edimlerinin bir dışa vurumu olarak keşfedilmeli. Yaratıcılık, sanatçının olduğu kadar bilim adamının, estetin olduğu kadar düşünürün emeğinde görülmeli; ve yaratıcılığın erimi, ola ki modern teknolojinin kaptanlarında ya da bir annenin çocuğuyla normal ilişkilerinde ortaya çıksın, çizip sınırlandırmamalı. Yaratıcılık Webster’ın yerinde belirttiğiyle yapma, varlığı ortaya çıkarma sürecidir”(May,2007:64).

“Merak etme yeteneği, uyumsuzluk ve gerilimle baş etme kapasitesi, bireyin kendini yeniye yöneltmesi, yaşantısının bilincine varması ve buna tüm benliğiyle tepkide bulunması” (Fromm, aktaran:Davaslıgil, 1989:24).

“Her düzeyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde kendini gösterebilen bir yeti, gündelik yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan, sanatsal alanda baş yapıtların ortaya çıkmasına neden olan süreçler bütünü ve ayrıca bir tutum ve davranış biçimidir”(San,1998:128-155).

“Her insanın genel düşünme yetilerinden biri ve geliştirilebilir bir süreç”(Kale, 1993:27).

“Zekanın bir işlevidir. Çok çeşitli biçimleri vardır,çok çeşitli kaynaklardan yararlanır ve hepimizin çok çeşitli yaratıcı güçlerimiz vardır. Yaratıcılık, insan zekasının etkin bir biçimde katıldığı tüm faaliyetlerde mümkündür.İnsan zekasının belirleyici ögesi, imgelem ve simgesel düşüncenin gücüdür”(Robinson,2003:131).

Bütün bu yaratıcılık tanımlarını göz önüne aldığımızda, yeni ve farklı bir şey üretmek, farklı bakış açısından değerlendirmek, süreç, kişi ve ürün ortak paydasında birleştiklerini söyleyebiliriz.

Bu tanımların dışında psikolojik kuramların yaratıcılık kavramı tanımlarına bakacak olursak bazı farklılıklar olduğunu görebiliriz:

Hümanist(insancıl) yaklaşıma göre yaratıcılık, insanın olumlu yönleri ile ilgilidir. İnsanlar yaratıcılık gücüyle doğar. Bu güç, özgür bir ortamda zamanla ve çabayla istenirse geliştirilebilir. Çatışma ortamı yaratıcılığı engeller. Bireyin kabullenilmesi ve onaylanması yaratıcılığı olumlu olarak etkiler (Ülgen,1997:48). Carl Rogers ve Abraham Maslow bu tür kuramlar geliştirmişlerdir.

Bilişsel-gelişim kuramına göre yaratıcılık, eşanlı ve zıt anlamlı düşünmek, bilgileri düzenleme de akıcılık, problem çözümede esneklik ve sonuçta meydana getirilen ürünlerdeki özgünlüktür (Sungur,1997:20).

Psiko-analitik yaklaşıma göre yaratıcılık, bireyin iç çatışmalarının ve saldırgan enerjisinin toplum tarafından onaylanan kültürel davranışlara dönüşmesidir. Yani bu yaklaşıma göre yaratıcılık; insanın olumsuz özelliklerinin ürünüdür. İnsanın ilk çocukluk döneminin bir sonucu olarak kendiliğinden gelişir (Yavuzer,1996:15).

Gestalt kuramına göre yaratıcılık; “üretken düşünce” ya da “sorun çözüme” kavramları ile ifade edilmektedir. Gestaltçılara göre üretken düşünme biçimini sürekli kullananlar, olayların aslını araştıran yapısal gerçeklere yönelen kişiler üstün yetenekli olarak tanımlanmaktadır (Emir,2001:11).

Çevreci (davranışçı) yaklaşıma göre yaratıcılık, yaşamda hergün karşılaşılan problemleri çözmek amacıyla özgün yollar bulmaktır. Yaratıcılık, gösterilen bu davranışların desteklenmesi ve bireyin eşitlenmesine bağlıdır. Yaratıcılığın gelişiminde çevre düzeni (ebeveyn yaklaşımları, öğretmen tutumu,arkadaş tutum ve davranışları, uyarıcı zenginliği vb.) son derece etkilidir (Ülgen,1997:48).

Çağrışım kuramı ya da diğer adıyla atomcu görüş yaşamı basit öğelere indirgeyerek açıkladığı için yaratıcılığı düşünceler arasındaki çağrışımın sayıca çok oluşu ve alışılmışın dışında oluşu ifade eder (Sungur,1992:22).

2.2. Yaratıcı Bireylerin Özellikleri

Öncelikle yaratıcı bireyi nasıl tanıyabiliriz onu inceleyeceğiz. Wilson(1997)'un Renzulli ve Hartman'dan aktardığına göre yaratıcı birey;

1. Her şey hakkında sürekli soru sorar, birbiriden ilgisiz pek çok alanla ilgilenir ve buluşlarını alışılmamış nedenlere dayar,
 2. Problemler ve sorulara karşı çok fazla, özgün, zeki çözümler ve düşünceler önerir,
 3. Kim zaman vazgeçilmez nitelikte kararlı, kim zaman da değişkenlik gösteren düşüncelerini engel tanımadan açıklar,
 4. Risk almaya isteklidir,
 5. ‘...nasıl olduğunu öyle merak ediyorum ki,...değiştirirsek ne olur’ düşüncesinden hareketle entelektüel, eğlenceli, fanteziler peşinde olup sürekli hayaller kurar,
 6. Kimilerine görünmeyen güldürü (mizah) görür ve algılar. Kimileride ondaki bu güldürü yeteneğini, acayip, ilgisiz ve saçma olarak yorumlar,
 7. Cinsler arasındaki fark kızlardan yanadır. Kızlar, erkeklere göre daha yaratıcıdır,
 8. Yalnızca güzel olana değil estetik olana da duygusal bir duyarlılık sergiler,
 9. Genellikle ayrıntılarla ilgilenmez, bireysel olarak kendi tanımlarına girişir ve farklılıkları sınıflamaktan kaçınır,
 10. Yüksek düzeyde özeleştiri yapar
- Bu saydığımız özelliklerin hepsini tek bir kişide bulmamız imkansızdır. Bunlar yaratıcı kişiler arasında yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlardır. Genelde yaratıcı bireylerde bu özelliklerin birçoğu görülür. Başka bir araştırma sonucunu Yavuzer(1996) şu şekilde sıralar;

1. Başarılı insandır.
2. Kendi kendine yeterlidir, önderdir, kişisel girişimlerde bulunur.
3. Daha az biçimsel ve daha az geleneklere bağlıdır.
4. Güdülerinde sürekli, iş yapma yeteneği ve sevgisi olan, kendini disipline sokabilen, yüksek üretim gücüne sahiptir.
5. Duygu ve heyecanlara açıktır. Ona göre duygu, düşünmeden daha önemli ve özeldir.
6. Canlı ve coşkuludur.

7. İnsanlar arası ilişkilerle ilgilenmez. Sosyal toplantılara düşkün değildir. Sosyal değerler kendisini etkilemez ve kolay kolay insanlar yaklaşmaz.

8. Duygusal yönden durulmamış ancak tutarsızlığını etkili biçimde kullanandır.

9. Kendisini yaratıcı olarak görür.

10. Önsezişli ve duygu sezgilidir (empatik)

Yaratıcı bireyin özelliklerini San(1985) ve Chikszentmihalyi(2002) de farklı biçimlerde tanımlamışlardır. San'a göre yaratıcı birey;

- Meraklı ve bilme dürtüsü yoğundur.
- Sabırlıdır.
- Buluş yapma yetisi vardır.
- Serüvenci, imgelerle ve ait olduğu gruba bağlı ve bağımlı olmadan düşünebilir.
- İmgelemcidir(hayal kurar).
- Dış dünyaya ve her türlü iletişime açıktır.
- İçsel özgürlüğüne düşkündür.
- Deney ve araştırmalardan kaçmaz.
- Yeni düşüncelere karşı hoşgörülüdür.
- Bireşimci(sentezci) yargılara varabilir.
- Yapıcı eleştirilerde bulunur.
- Sorunları bulur ve çözmeye çalışır.

Başka bir alan uzmanı olan Chikszentmihalyi ise yaratıcı bireyin özelliklerini şöyle sıralar;

- Hem dopdolu bir enerjiye sahip hem de sessiz ve rahattır.
- Hem zeki hem de acemi ve deneyimsizdir.
- Eğlence ve disiplini, sorumluluk ve sorumsuzluğu bir arada bulundurur.
- Fanteziler, hayal kurma ve gerçekler arasındadır.
- Kendi içindeki ve kendisinin dışındaki çelişkili yorumlar ya da anlayışlara

karşı sürekli olarak kendisini korur.

- Hem alçak gönüllü hem de gururludur.
- Bir yandan sıradan bir kişinin katı ve kesin bir boyutun bir yandan da biricik ve özgün bir kişinin eğilimlerini gösterir.
- İşinde hırslı ve ateşliken, diğer yandan öznel düşünebilir.
- Duyarlılığı ve açık görüşlülüğü ona acı verse bile bu yönünü açığa vurur.

Tüm bu özellikleri birleştiren; yaratıcı bireyi şöyle tanımlayabiliriz:

Şimdiye kadar görülmeyenleri gören, çevresine karşı duyarlı farklı olaylara farklı çözümler getirebilen ve bunları rahatlıkla açıklayabilen, kendisine yapılan açıklamaları da objektif olarak değerlendiren zıtlıkları bir arada bulunduran fakat beklemesini de bilen kişidir.

2.3. Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler

2.3.1. Yaratıcılık Ve Zeka

Halk arasında yaratıcılık ve zekanın doğru orantılı olduğunun sanılmasının aksine bazı çalışmalar bu iki kavram arasında bir ilişki bulunmadığını ortaya koymuşlardır.

Torrance'ın yaptığı yaratıcılık araştırması sonucunda yaratıcı olabilmek için zeka düzeyinin yüksek olmasına gerek olmadığı ortaya çıkmıştır (Ülgen,1997:50).

Kişilik Değerlendirme Enstitüsü'nde yapılan bir çalışmada, IQ'su 120 veya üstünde olan kişilerin genel zekasının yaratıcılıklarına katkıda bulunan önemli bir etken olmadığı ortaya konmuştur. Bu çalışmada yaratıcı olmak için en önemli unsurun motivasyon olduğu bulunmuştur (Rowe,2007:27).

2.3.2. Yaratıcılık Ve Yaş

Torrance, çocuklardaki yaratıcı potansiyelin gelişimi ile ilgili olarak çeşitli yaş gruplarındaki(3-18 yaş) çocuklar üzerine yaptığı çalışmalarda yaratıcılığın gelişiminin genelde yaş ile birlikte arttığını fakat bazı yaşlarda inişler gösterdiğini saptamıştır (Yontar,1993:22-23).

Yaratıcılığın gelişimi ve bireyin hayatındaki dönemlere bağlı olarak ortaya çıkışı bireylere ve yaş dönemlerine göre değişebilmektedir. Ataman (1993:112), en yoğun yaratıcı becerinin sergilendiği tepe dönemin 13-14 yaşları arası olduğunu, bu dönemden sonra yaratıcılığın ya belli bir düzeyde devam ettiğini ya da düşüş göstermeye başladığını belirtmiştir.Yaratıcılığın gelişiminde en tepe noktanın bireysel farklılıklara göre değişebileceğini vurgulamıştır.. 5-6 yaş döneminde yaratıcılığın, okula yeni başlama, otorite ve kurallarla yeni karşılaşmaya bağlı olarak;13-15 yaşta ergenlik nedeniyle;17-19 yaşta üniversiteye hazırlık nedeniyle durakladığını belirtmiştir(Kuvanç, 2008:18).

Rowe'un aktardığına göre (2007:91), Wayne Dennis 738 yaratıcı bilim insanının yaşamını inceleyerek yaşın yaratıcılığa engel olmadığı yargısına varmıştır. Yapılan araştırmaya göre, en az 79 yaşına kadar yaşayan bilgin ve sanatkarların halen yaratıcılıklarının devam ettiği tespit edilmiştir. Yıllarca gözlemlenen bu kişilerden bilim adamları yirmili yaşlarda en düşük, elli ve altmışlı yaşlarda en yüksek sevide üretken oldukları; sanatkarların da kırklı ve elli yaşlarda üretkenliklerinin en üst seviyesine ulaştıkları belirlenmiştir.

Erikson'un psikoanalitik kavramları, toplumsal ve kültürel etkenlerle bir araya getirerek oluşturduğu gelişim kuramına göre yaratıcılık, bir ürün ortaya koyabilmedir. Bu da bir yetişkin insan özelliğidir. Yetişkin bireyler,sevgi ve çalışmadan hoşlanma duygularını genç yetişkinlik döneminde geliştirirler. Çalışmanın karşılığında ortaya bir ürün çıkar. Böylece yaratıcı ve üretici konuma geçerler. Yaratıcı bireyler orta yaşlılık dönemlerinde yaratıcılık yeteneklerinin en

iyi ürünlerini verirler. Yapılan araştırmalarda yaratıcılığın 20-70 yaş arasında devam ettiği ortaya çıkmıştır (Sungur,1997:56).

2.3.3. Yaratıcılık Ve Cinsiyet

Yaratıcılığın farklı boyutlarında yaratıcı olan bireyler Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri Sonuçları'nda, karşı cinsin kişilik özelliklerini benliğinde daha kolay barındırdıkları ortaya çıkmıştır. Bu incelemeye göre, yaratıcı kadınlarda daha fazla erkeksi ilgiler; yaratıcı erkeklerde de daha kadınsı ilgiler saptanmıştır. Bu durumun, yaratıcı kişilerin yaşadıkları toplumdaki zıtlıkları kabullenmelerini kolaylaştırdığı saptanmıştır (Sungur,1997:55).

2.3.4. Yaratıcılık Ve Aile

Aile kavramının yaratıcılığı nasıl etkilediğini dört farklı aile tutumunu inceleyerek anlayabiliriz. Bunlar; demokratik, aşırı hoş görölü, baskıcı ve tutarsız tutumdur.

Demokratik tutum: Çocuğın varlığını kabul eden, çocuğın ihtiyaçlarını birinci planda dikkate alan fakat aile içinde dengeli bir özümseme ile tüm bireylerin eşitliğinin hissedildiği bir tutum sergiler.bu rehberlikte çocuk cesaretlendirilmekte,yeni düşüncelerde özgür bırakılmaktadır. Bu çocuğın yaratıcılığını etkileyen etmenlerin en olumlu kullanabilecek yapıya sahip bir tutum sergilenmektedir.

Aşırı hoşgörölü tutum: Çocuğa karşı ilgisiz ve çocuğa aile içi sınırlılıkların az yaşandığı bir aile yapısıdır.her birey kendinden sorumludur.Çocuk aşırı sevildiğinden ve ne yaparsa hoş görüldüğünden oto kontrolü daha az gelişmiştir. Tanınan özgürlükler,çocuğın sik hata yapmasına ve bu kadar hata yapmanın da çocuğın yaratıcılığını engelleyeceği kesindir.

Baskıcı tutum: Bu aile yapısında görevler ve sorumluluklar kesin kurallarla belirlenmiştir. Adeta tek doğru vardır. Bu tutum çocuğu hem sıkacak hem de kolaycılığa itecektir. Bu dar alanda çocuğun yaratıcılığının gelişmesi için hiçbir ortam olmayacaktır. Bu da yaratıcılığını engelleyecektir.

Tutarsız tutum: Çocuğun eğitimi açısından en zararlı tutumdur. Sınırlılıkların ne olduğu ile ilgili ciddi problemler vardır. Çocuk bu yüzden sürekli kaygılıdır ve ailenin rehberliğine güvenmemektedir. Doğru ile yanlışın sürekli birbirine karıştığı ortamda bir amaç ulaşırma ve o amaca ulaşmak zordur. Çünkü çocuğun hatanın ne olduğu ile ilgili sezgileri yıpranmıştır. Bu uygulamada dış denetimdeki tutarsızlık iç denetimi güvensizliğe ittiğinden yaratıcılık gerektiren etkinlikler çocuğun kendisi tarafından hep sonuçsuz bırakılacaktır(Çengelci).

2.3.5. Yaratıcılık Ve Eğitim

Güleryüz'e göre(2001:174-175) okullarda aşırı yapılandırılmış eğitim programlarının kullanılması yaratıcılığı olumsuz yönde etkiler. Okullarda uygulanan herkese aynı davranış öğretmeye yönelik olan program farklılıkları kabul etmez. Öğretmenlerin yetişme tarzı, öğretmede kullandıkları strateji, yöntem ve teknikler, öğretmenlik sanatı, yaratıcılığın önündeki eğitimle yakından ilişkili engelleri oluşturur.

Ramazan (2003:118-119), yaratıcılık ile eğitim arasındaki ilişkiyi; eğitim düzeyi, eğitim dalı, eğitim tarzı, yaratıcılık eğitimi olarak değerlendirmiştir. Yaratıcılık ile eğitim arasındaki en önemli ilişkiyi eğitimin tarzının oluşturduğunu ifade eder. Eğitim dalı ve düzeyinin ne olursa olsun sadece mantıksal düşünceye dayalı olan eğitimin yaratıcılığın gelişimini engellediğini ve en kötü olanın da mantıksal düşüncenin ezbere dayandırılarak öğretilmesi olduğunu ifade eder.(Kuvanç, 2008:21-22)

2.3.6. Yaratıcılık Ve Uyarılar

Canlılar içinde sinir sistemi en gelişmiş olan insandır. Sinir sistemimiz beş duyu organlarımız aracılığı ile dış dünyada olup bitenleri algılayıp, beyni ile anlamlandırarak kavrar ve bu uyarıları hafızasında depolar. İnsanın duyu organları yoluyla sinir sistemine aktardığı her şey uyarandır. İnsan ne kadar çok uyarılarla karşılaşır, sinir sistemi o kadar gelişir. Dolayısıyla hafızasında depoladığı uyarıların sayısı artar. Yeni uyarılarla karşılaşan birey, hafızasında sakladığı uyarılarla yeni karşılaştığı uyarıları ilişkilendirir. Bu ilişkilendirme basit ya da karmaşık olabilir. Karmaşık ilişkilendirmeler sonucunda başkalarının kuramadığı ilişkiler kurularak yaratıcılık ortaya çıkar(Kuvaç,2008:22)

2.3.7. Yaratıcılık Ve Motivasyon

Rıza'nın De Bono'dan aktardığına göre (2004: 130), yaratıcı kişilerin büyük çoğunluğu yaratıcılıklarını yüksek motivasyonları ile elde etmektedirler. Çünkü bunlar bir şeyin daha iyisini yapmak için ağır ve yorucu çalışmalarını uzun zaman sürdürmektedirler.

2.4. Yazılı Anlatım Becerisi

Yazmak, *“Duyduklarımızı, düşündüklerimizi, tasarladıklarımızı, görüp yaşadıklarımızı yazı ile anlatmaktır. Konuşma gibi, başkaları ile iletişim kurmanın, kendimizi anlatmanın bir yoludur.”* (Sever, 2004:24).

Düşünceyi iletme aracı olan sözcüklerin belirli bir düzen içinde cümlelere, cümlelerin paragraflara, paragrafların paragraf üstü birimlere dönüştürülmesi için en azından sahip olunması gereken becerileri şu şekilde sıralanabilir. (ÖSYM,1982. Akt. : 2004: 25 Sever);

1. Sözcük düzeyinde:

- a. Amaca uygun sözcüğü seçebilmeli,
- b. Seçilen sözcüğü yerli yerinde kullanabilmeli.

2. Cümle Düzeyinde:

- a. Dilin işleyiş düzenine uygun (anamlı ve kurallı) cümle kurabilmeli,
- b. Cümleleri, değişik amaçlara uygun biçimlere sokabilmeli.

3. Paragraf düzeyinde:

- a. Cümleleri, bir düşünceyi iletecek düzene sokarak aralarındaki dil ve düşünce bağlantısını kurabilmeli,
- b. Paragrafta, düşünceyi geliştirici düzenlemeler yapabilmeli.

Yazma sürecini de kapsayan ve bir iletişim birimi olan metin üretme evreleri şöyledir:

1. Amacın belirlenmesi.
2. Söylem tasarımı.
3. Düşünceleri oluşturma.
4. Kavram ağlarını kurma.
5. Dilsel gösterenleri seçme.
6. Metin düzeyinde dilsel kodlamaya geçiş.
7. Yazma/seslenme (Keçik ve Uzun,2001:23).

İpşiroğlu (2006; 27,30)'na göre yazma etkinliğinin beş aşaması vardır. Bunlar:

Ön Hazırlık Aşaması: Yazma çalışmalarına başlangıçta en önemli olan, yazılan konu ya da alana uygun çağrışımların harekete geçirilmesidir. Bunun için beyin fırtınası yöntemi kullanılarak çağrışımlar not alınır.

Hazırlık Aşaması: Bu aşamada beyin fırtınası yöntemiyle biriktirilen çağrışımlardan gereksiz olanlar elenir, eksikler tamamlanır. Amaç belirlenir. Neler yazılmak istendiği, eldeki malzemelerin neler olduğu ne şekilde kullanılacağı belirlenir.

Tasarım Hazırlama: Ön hazırlık ve hazırlık aşamalarında toplananlar dizgisel bir bütünlük içinde seçilip ayıklanarak sıralamaya konulur. Yani bir düzenleme yapılarak kurgu oluşturulur.

Yazma Süreci: Bu süreçte çağrışımsal ve çözümleyici düşünme iç içe gelişir. Kimi yazarlar önceden yazdığı tasarıma bağlı kalırken, kimileri bundan koparlar. En önemli ve en uzun süreçtir. Adeta bir yoğurma ve biçimlendirme aşamasıdır.

Öz Denetim: Yazma sürecinin bitiminden sonra devreye giren bu aşamada yazılanlar yeniden gözden geçirilerek değerlendirilir.

Yazmanın bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olmak üzere üç boyutu vardır. Bunlar şöyledir(Köksal,2001;7):

1. Bilişsel Boyut: Edinilen bilgilerin, duyuların, görülenlerin ve okunanların sıraya konarak zihinsel işlemlerden geçirilmesi ve yorumlanmasıdır.

2. Duyuşsal Boyut: Anlatımın yalınlığı, akıcılığı, çekiciliği ve yazının okunaklılığıdır.

3. Devinişsel Boyut: Yazma araçlarını kullanma ve yazmadaki kas hareketlerinin eşgüdümüdür.

Sharples (1999: 6), yazarı; yaratıcı düşünen, kültürel farklılık ve sosyal etkileşimin olduğu dünyada metin tasarlayıcısı olarak kabul etmekte ve çalışmalarını sırasında “Nasıl yazıyoruz?” sorusunu cevaplarken karşılaşılan bazı çelişkileri şöyle sıralamaktadır:

1. Yazma, karmaşık bir zihinsel etkinlik gerektirir; fakat bazı insanlar fazla çaba göstermeden yazıyor gibi görünür.

2. Çoğu yazma süreci iyice düşünülmüş bir planlama ister; fakat bunun yanında şansa bağlı keşfetmeyi de gerekli kılar.

3. Yazma analitiktir, değerlendirme ve problem çözmeyi gerektirir; fakat aynı zamanda senteze dayalı, üretici bir süreçtir. Analiz ve sentez birbirine karşı değildir; tam tersine metin oluşturulurken her ikisinden de yararlanır.

4. Bir yazar, yazmak için biçem, başlık, dilbilgisi vb. gibi kısıtlamalara ihtiyaç duyar; fakat yaratıcı yazarlık bu kısıtlamaları yok etmeyi içerir. Kısıtlamalar, zihinsel etkinlikler için sözsüz ifadeler gibidir; fakat deneyimli yazarlar, kısıtlamaları açık yapılar olarak sunabilirler.

5. Yazmak, temel olarak zihinsel bir etkinliktir; fakat fiziksel araçlara da gereksinim duyar. Uzun bir yazıyı tamamen zihinde yazmak mümkün değildir. Bu yüzden bir yazar, makro yapılar geliştirmeye ve bazı taslaklar yaratmaya ihtiyaç duyar. Yazma bir tasarım olarak ele alındığında onun dış dünyayla zihin arasındaki zengin etkileşimi içerdiği görülür.

6. Yazmak, tek başına gerçekleştirilen bir görevdir; fakat yazar, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel dünyanın etkileri altındadır. Bir yazar yalnız çalışır; ama bir dil yardımıyla sosyal bir çevrede yer alır. Fikirlerini oluşturur ve diğerlerinin metinlerini de okur. Yazar, belirli kaynaklardan yeni anlamlar çıkarır ve bu, yazının içeriğini oluşturur. Bu her yazar ve her metne kişisel ayırt edici özelliğini verir. (Maltepe, 2006:22-24)

Yazma becerisinin gelişebilmesi için; bir sorunun üzerinde enine boyuna düşünebilme, düşündüklerini açık ve yalın bir dille ve mantıksal bir düzen içinde dile getirebilme, güzel bir anlatım ve çarpıcı bir buluşla yazıya canlılık kazandırma konularında yetkin olmak gerekmektedir. Bu yetkinlik de her şeyden önce iyi bir okuyucu olmayı koşullar. Okuduğunu özümseyen bir kişi hem kalıplarla düşünme alışkanlığından kurtulup bakış açısını hem de yazma becerisini geliştirecektir (İpşiroğlu, 1991).

2.5. Yazı Türleri

Yazı türleri; amaç, kapsam ve dil yapılarına göre yaratıcı yazılar ve bildirme yazıları olmak üzere iki başlık olarak ele alınabilir.

“Bildirme yazıları başlığı altında mektup, röportaj, kitap eleştirisi, araştırma ödevleri, dilekçe, duyuru ve makale gibi yazılar yer almaktadır. Bu yazma türü; insan ilişkileri, günlük işler ve gereksinimler dolayısıyla yazılan yazılar ve çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgilerin toplanıp sunulduğu ve açıklandığı yazıları içermektedir. Bildirme yazılarında daha çok noktalama işaretleri, yazım kuralları, sözcüklerin yerli yerinde kullanılması ve ifadenin düzgünlüğü üzerinde durulmaktadır. Ayrıca düşüncelerin amaca uygun ve doğru biçimde düzenlenmesi de önem kazanmaktadır”(Maltepe, 2006:25).

“Yaratıcı yazılarda; çocuklar düşüncelerini, duygularını, ideallerini ve fantazilerini kendi eşsiz dilleriyle ifade etmekte ve paylaşmaktadırlar. Yaratıcı yazının içeriğinde deneyimler, dildeki güzellikler, özgür bir şekilde akıp giden sözcükler, kişisel ifadeler, gözlemler, yansıtılan farkındalıklar, hayaller önemli bir yer tutmaktadır. Yaratıcı yazmada ortaya çıkan üründen çok yazının gelişim süreci üzerinde durulmaktadır. Öykü, oyun, roman, anı, şiir, deneme... yaratıcı yazılar olarak kabul edilmektedir (Chenfeld, 1978: 288-289; Göğüş,1978: 263-264).”(Maltepe, 2006:25).

2.6. Yazma Öğretimi

Kavcar (1983:114)’a göre isteyen herkes, biraz çaba sarfederek dilini iyice öğrenip onu en iyi biçimde kullanır. Dilini iyi kullanan her insan, tabii ki büyük yazar olamaz. Ancak kendini doğru ifade edecek yazma becerisini edinebilir.

Demirel (2003:102-108)’e göre ise yazma becerisi oldukça ağır geliştiğinden çok sayıda çalışması yapılarak kazanılabilir. Yazma çalışmaları; kontrollü yazma

çalışmaları, güdümlü yazma çalışmaları, serbest yazma çalışmaları olarak üçe ayrılır.

Kontrollü yazma çalışmasında öğrencilerden verilen sözcükleri ve cümle yapılarını olduğu gibi ya da istenilen değişiklikleri yaparak yazmaları istenir. Kontrollü yazmada; yer değiştirme, dönüştürme, örneğe uygun bir kompozisyon yazma, yeniden sıraya koyma, sorulara cevap vererek paragraf yazma ve tamamlama alıştırmaları yoluyla öğrencilere sözcükleri ve diğer yapıları doğru şekilleriyle yazma olanağı verilmektedir.

Güdümlü yazma çalışmalarıyla öğrencilerden öğrendikleri sözcükleri ve cümle yapılarını kontrollü bir şekilde kullanmaları ve anlamlı bir paragraf oluşturmaları istenmektedir. Güdümlü yazma çalışmalarında; dikte yapma, dikteli kompozisyon, not alma, öz yazma, ana hatları belirleme, özetleme alıştırmalarından yararlanılır.

Serbest yazma çalışmalarında ise; kompozisyon yazma, mektup yazma; duyuru, haber ve tutanaklar yazma; okunanlarla ilgili yazma; gözlenen ve yaşanan olaylarla ilgili yazma; resimlere bakarak yazma ve rüyaları yazma gibi alıştırmalarla öğrencilerden duygu ve düşüncelerini kendi üsluplarına göre yazım kurallarına dikkat ederek yazmaları istenir.

Göğüş (1978: 240-242), yazma öğretiminde dikkate alınması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır:

- Yazma düşünmeye dayalı bir eylem olduğu için öğrenilmiş sözlerin yinelenmesi ve bazı formüllerin ustalıklı kullanılması demek değildir. Bu yüzden öğrenciler, kendi bilgi, yaşantı, deney, izlenim ve duygularını kendi sözcükleriyle, özgürce bildirmeye yönlendirilmelidir. Yazma etkinliklerinde seçilecek konular öğrencilerin duygu, düşünce, deney, yaşantı ve bilgilerini anlatabileceği nitelikte olmalıdır.

- Yazma etkinlikleri için ders saati ayrılmalıdır. Bu ders saatinde öğrencilere çeşitli tümce, paragraf alıştırmaları, denemeleri yaptırılarak; tür ve biçim bilgileri verilerek; yaptırılacak ödevlerin konuları üzerinde konuşularak; öğretmence incelenmiş ödevler eleştirilip başarılı ödevler okunarak yazma becerisi geliştirilebilir. Dilbilgisi kuralları yazma etkinlikleri içinde, gerekiyorsa verilmeli ve hemen uygulanmalıdır.

- Yazma çalışmalarında öğrencilerin buldukları sınıf düzeyi değil, yazma becerisindeki gelişim düzeyleri dikkate alınmalıdır. Yazma, kısa sürede öğrenilecek bir bilgi değil, çeşitli alıştırmalarla kazanılacak bir beceri olduğu için ağır gelişir ve zaman ister. Yazma çalışmalarında kolaydan zora, yalından karmaşığa gidilmelidir. Ayrıca öğrenciler her yazılan tür üzerinde biçim, plan, anlatım yönlerinden yeterli oluncaya dek sınıf içi alıştırmaların yapılması ve yeterli sayıda örnek verilmesi gerekmektedir.

- Yazma ile konuşma çalışmaları arasında ilgi kurulmalıdır. Sınıfta konuşulmuş bir konu, yazma konusu ya da yazma ödevi konusu yapılabilir. Ayrıca öğrenciler yazma ödevlerini yapmadan önce yazma konusu ile ilgili sınıfta konuşturulmalı; böylelikle öğrencilerin duygu ve düşüncelerini zenginleştirmelerine yardım edilmelidir.

- Yazma derslerinde öğrenciler yazmaya istekli hale getirilmelidir. Bu durum; çekingenleri yüreklendirerek, öğrencilerin yazdıklarını birbirine okuma alışkanlığı oluşturarak, yazma yarışmaları düzenleyerek, okulda gazete, dergi çıkararak sağlanabilir. Yazma etkinlikleri yalnız anadili dersine özgü olmamalı; öğrencinin başka derslerdeki etkinliğine ve özel yaşamına kaydırılmalıdır.

Yeni Türkçe Programı'nda (2005) sorgulayıcı yazma, karşılaştırmalı yazma, betimleyici yazma, hikaye edici yazma, not alma, ikna edici yazma, reklam yazma, şikayet yazısı, planlı yazma, yaratıcı yazma, işbirlikli yazma alıştırmalarına yer verilmiştir.

Sever (2004: 26) sınıfta okuma, dinleme ve konuşma becerilerinin kazandırılmasına yönelik etkinliklerle bütünleştirilmiş olarak yaptırılabilir yazılı anlatım çalışmalarını aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Bir düşünceyi, bir olayı ya da bir varlığın özelliklerini açıklayan paragraf oluşturma çalışmaları,
- Yazma planı oluşturma çalışmaları,
- İzlenen düzeye uygun bir filme ya da oyuna ilişkin izlenimleri ilkelere uygun olarak yazıyla özetleme çalışmaları,
- Yaşanılan, görülen ya da tasarlanan olaylardan hareketle kısa öyküler oluşturma çalışmaları,
- Sanatsal özelliği olan bir resimden edinilen izlenimleri yazma çalışmaları,
- Gezi ve gözlemlerden hareketle doğa ve hayvan betimlemeleri yazma çalışmaları,
- Dinlenen klasik bir müzik parçasından sonra oluşan duygu ve düşüncelerden hareketle şiir-öykü oluşturma çalışmaları,
- Kişi betimlemeleri yazma çalışmaları,
- Cansız varlıkları betimleme çalışmaları,
- Not alma, özet çıkarma çalışmaları,
- Şiir defteri ve günce tutma çalışmaları,
- Anı, gezi ve deneme yazma çalışmaları,
- Öğrencilerin ilgi alanına giren konuları içeren gazete ve dergi yazılarını derleme çalışmaları vb.

2.7. Yazma Öğretimi Yaklaşımları

Yazı yazma sürecinin iki ana yaklaşımda incelendiğini vurgulayan Oral (2003), bu yaklaşımlardan birincisinin ürünü temele aldığı, ikincisinin de süreç yaklaşımı olduğunu belirtmektedir.

1970’li yıllardan önce yazma öğretimi, kurallara ve talimatlara dayalı, ürün merkezli, doğru kullanım ve yazım şeklini vurgulayan, yazımın geleneksel türlerini içeren bir yapı sergilemektedir. Ürün merkezli yaklaşımda, yazı yazmak düşüncelerin kaydedilmesi ya da kağıda aktarılması olarak görülür. Bu yaklaşımda, yazıdan önce gerekli bilgiler toplanır; daha sonra toplanan bilgiler neden-sonuç ilişkisi, bir tezi ispatlama, kıyaslamalar yapma yoluyla kağıda işlenir. Öğretmen, öğrencinin yazısını dilbilgisi, sözcük kullanımı, biçim gibi teknik ölçütlere göre değerlendiren kişi konumundadır.

1980’lerin başlarında Hariston (1982) daha önceki araştırmaların sonuçlarına bağlı olarak yazma öğretiminin bir paradigma değişimine uğradığını belirtmiştir. Yeni paradigma gerektiğinde öğretmen yönlendirmesi ile birlikte yazma sürecine odaklanma, keşif ve buluş için öğretme stratejilerini içerme ve bunun yanı sıra yazımın, yazarın yazmak istediğini ne kadar yazabildiğine göre değerlendirilmesi gibi doğruları ön plana çıkarmaktadır.

Yazma öğretiminde 1970 ve 1980’li yıllar süreç yaklaşımının başlangıcı olmuştur. Süreç merkezli yaklaşımda yazı, düşüncenin ve dilin keşfedilmesi, yenilenip değiştirilmesi olarak görülmektedir. Bu yaklaşım, yazıyı yazmadan önce ve yazım sırasında ortaya çıkan farklı süreçlerle alt beceriler üzerinde durur ve stratejiler üretir. Bu alt süreçler, ön yazım, taslak yazma, gözden geçirip düzeltme, yazım işlemi bitene kadar uyumun korunmasını kapsar. Bu yaklaşımda öğretmen, öğrencinin yazım sürecinde ona rehberlik etme ve destek vermekle yükümlüdür. Öğretmenin ilk önce yazım tekniği açısından öğrencisine model olması gerekir. Yani öğretmen, öğrenciye nasıl yazacağını anlatmakla kalmaz, kendisi de yazar.

2.8. Yaratıcı Yazma Yaklaşımı

“Yaratıcı yazma, var olan bilgileri, kavramaları, olayları, bellekteki sesleri, görüntüleri, hayalleri yeniden kurgulayarak, birbiriyle ilişkilendirerek ortaya yeni bir beste, şiir, öykü, deneme ya da roman koyma etkinliği olarak ifade edilir” (Güleryüz,2006; 126).

Yaratıcı yazmanın, kişinin bir konudaki duygu ve düşüncelerini, hayal gücünü kullanarak, özgürce kağıda dökmesi olduğunu söyleyen Oral (2003), ayrıca yaratıcı yazmanın, yaratıcılığı ve kişiliği geliştirecek yöntemlerden biri olduğunu da belirtmektedir.

Cramer’de (1979) yazıdaki yaratıcılığı “*Kişisel deneyim ve tecrübelerinin bir ürünüdür. Düşünceler, kelimeler ve cümlelerle anlatmayı ifade etmek için kullanılır. Bireyin yaratıcı yazısı kendi ürettiği mektup, rapor, bir gözlem ya da açıklama yazısı olabilir*” şeklinde açıklamıştır. Bruner (1962) yaratıcılığı “*çıkarmada bulunma ve sözde güçlü olma, adaba uygun davranma, hükmedebilme ve özgürce ifade edebilme, doğru, gerekli ve paradoksal olma süreci*” olarak tanımlar.

Miell ve McDonald’a (2000) göre yaratıcı yazma, sadece karmaşık bir problemi çözme etkinliği değildir. Yaratıcı yazma, birinin emsalsiz ve yaratıcı fakat anlamlı tecrübelerini iyice düşünmek, keşfetmek ve ifade etmek için dil kullanımını gerektirir. Bu bakımdan dil kullanımı; paylaşma, araştırma ve tecrübelerin ifade edilmesine katılma ve tek başına çalışan bir kişinin meydana getiremeyeceği bir fikri birlikte çalışarak ortaya koyan öğrenciler arasındaki iletişim olarak tanımlanabilir(Akt: Öztürk, 2007).

Öğrencilere istenilen düzeyde bir yazma becerisi kazandırmak, yalnızca öğretici yazılar yazdırmakla olanaklı değildir. Önemli olan, dış dünyayı algılamaları ve anlatmalarında kendi görüş, düşünce ve hayal güçlerini kullanmalarına olanak sağlamaktır. Böylelikle dış dünyadan beş duyu yoluyla alınan izlenimler zihinde canlanır ve kağıda dökülür. Duyular aracılığıyla dış dünyayı algılamak, ayrıntıların farkında olmak ve bu ayrıntıları zihinde canlandırmak öğrencilerin yazılı anlatımda özgünlüğe ulaşmalarını sağlar. Ayrıca kişinin yazılı anlatımda özgünlüğe ulaşabilmesi için kendi görüş, düşünce ve hayal gücünü de işin içine katması gerekir. Yaratıcı yazma, dış dünyadan elde edilen izlenimlerin farklı bir sunumla ortaya konmasına dayanır (Maltepe, 2006:33-34).

Maltepe(2006), yazma öğretiminde süreç merkezli bir yaklaşım olarak nitelendirilen yaratıcı yazma yaklaşımı ile hazırlanacak bir programda aşağıdaki ilkelerin yol gösterici olması gerekliliğine değinmiştir.

- Öğrenciler dili dildeki yaşantıları ile öğrenirler: Yaratıcı yazma yaklaşımı ile hazırlanacak bir programda öğrenciler, edebi türleri kendi yaşantılarıyla tecrübe etmeli, öğrenme sürecine etkin olarak katılmalıdır. Öğrenciler okudukça ve yazdıkça kendi ve diğerleri ve gelenekleri hakkında bilgi sahibi olurlar.

- Yaratıcı yazma programının odağı anlam ve düşünceler olmalıdır: Yaratıcı yazmanın öğrencilerle ilgisi kendi düşüncelerinin eşsiz ifadesi ve keşfidir. Düşünceler doğrudan ya da dolaylı(hayal gücü kullanımıyla) ifade edilir. Düşünceler öğrencilerin görüşlerini, görüş açılarını, karşıtlıklarını ifade eder.

- Yazım türlerinin yapısı ve dilin kullanımında kurallar ve formüllerden daha çok anlamın nasıl oluşturulduğu ve açıklandığı üzerinde durulmalıdır.

- Okuma, öğrencilerin yazar olarak gelişmeleri için zorunludur: Okuma yoluyla öğrenciler diğer yazıları sorgulayarak dili ifadeli ve yaratıcı kullanmak için geniş dağılımlı olasılıkları görürler. Öğrenciler onlara ilham veren yazarları okuyarak kendi yazma nedenlerinin, estetik duygularının farkına varırlar.

- Öğretmenler öğrencilere kendi yazım modellerini seçmede hoşgörülle yaklaşmalıdır: Öğretmen, öğrencileri farklı alanlara sürükleyecek bir rehber gibi davranmalı, ama başlama noktası öğrenci tarafından belirlenip değerlendirilmelidir.

- Yazım etkinlikleri öğrencilerin ilgileri ve seçimleri dikkate alınarak düzenlenmelidir: Kendi yolları içinde konuları keşfetme ve konuları seçme özgürlüğü, öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarını olumlu etkiler.

- Öğretmen ön yazım etkinliklerinde öğrenciye geniş bir çerçevede seçenekler sunmalıdır.

- Yaratıcı yazma bir hayal gücü ürünü olarak görülmelidir: Hayal gücü; yaratmaya, yaratıcılığın haz ve doyum gücüne , gelecekle ilgili yorum yapılmasına, diğerlerinin yerine kendini koymasına olanak tanır. Öğrenciler, yaratıcı yazmada dili kullanarak dünyayı kendileri ve okuyucular için temsili bir dünya yaparlar.

- Yaratıcı yazma sınıflarında yazma ürünleri öğrencilerin farklı bakış açıları ile tartışılmalıdır. Yazım hakkındaki üretici tartışma, öğrencilerin yazının önemini anlamasına yardım eder. Bu, ayrıca öğrencilere diğerlerinin düşüncelerinden yararlanması için bir fırsat yaratır.

- Öğretmen sınıfta öğrencilerle beraber yazmalıdır: Öğretmen çocuklara verdiği konu hakkında kendisi de yazarsa aslında bunun çok basit bir etkinlik olmadığını anlayacaktır. Öğretmenin yaratıcı yazı çalışmaları yapması, hem kendi yazım becerilerini geliştirecek, hem de öğrencilerin duygularıyla özdeşim kurmasına yardımcı olacaktır.

Yaratıcı yazma etkinliğinin yaptırılmasının gerekliliğini Tompkins (1982) aşağıdaki nedenlere bağlamaktadır:

- Çocukları eğlendirmek.
- Çocukların sanatsal ifadelerini geliştirmek.
- Yazmanın değerlerini ve işlevini keşfetmek.
- Çocukların hayal gücünü geliştirmek.
- Öğrencilerin açık fikirli olmalarını sağlamak.
- Çocukların kendilerini tanımalarını sağlamak.
- Okumayı yazmayı öğretmek.

Yaratıcı yazmanın yazma öğretiminde kullanılabilecek çok farklı yöntemleri vardır. Bu yöntemler altı grupta toplanmıştır (Böttcher, 1999. Akt.: Maltepe, 2006):

1. Fikir birliği yöntemi: Bu yöntemde fikirlerin ağ oluşturmasına hizmet eden bir yönerge, bir tema önceden verilir. Böylelikle fikirlerin, resimlerin, hatırlamaların, söylentilerin, renklerin vb. bireysel olarak şekillendirilmesinde öğrencilere yardımcı olunur. Öğrencilerin yazma çekingenliğini yenmede sıkça kullanılan fikir birliği yönteminin; kümeleme (cluster), kavram haritası, beyin fırtınası, otomatik yazma, akrostiş, hayal yolculuğu gibi alt yöntemleri de vardır.

2. Yazma oyunları: Yazma oyunları, yaratıcı yazma yöntemlerinin bir araya getirildiği ve çoğunlukla işbirlikli çalışmayı gerektiren bir aşamadır. Yazma oyunlarının amacı, yazmayı kolaylaştırıp eğlenceli hale getirerek yazmaya başlangıç konusunda öğrencilere yardım etmektir. Öykü bütünleştirme, sözcük avı, sözcük torbası, sözcük sepeti vb. etkinlikler yazma oyunlarına örnek olarak verilebilir.

3. Kurallara ve yöntemlere göre yazma: Bu yöntemde öğrencilere örnekler verilerek bunları kendilerine göre şekillendirip geliştirme olanağı tanınır. Bu yöntem yapılandırılmış yazma da denir. Kurallara ve yöntemlere göre yazma; haiku, kartopu şiiri gibi uygulamaları içerir.

4. Edebi yazma ve edebi türlere göre yazma: Burada önceden verilen edebi metinlere ve bu metinlerdeki kurallara göre yazma söz konusudur. Edebi metinler yoluyla bir taraftan ifade olanakları, diğer taraftan da estetik edebi karakterler, metnin şiirsel dili ve farklı bakış açıları sunulur. Öğrenciler bu özellikleri dikkate alarak verilen metinleri tamamlama, indirgeme ve dönüştürme çalışmaları yaparlar.

5. Uyarıcı yazma: Uyarıcı yazma, öğrencileri yazma eylemine çekmek için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde, yazma iklimi, coğrafya, resimler, müzik, dans, sözcükler, paragraflar vb. yazma uyaranları kullanılarak öğrencilerin yazmaya güdülenmesi sağlanır.

6. Yaratıcı metinleri sürekli yazma: Bu yöntem öğrencileri metin üzerinde çalışarak yukarıdaki yöntemlerin tümünü kullanarak metin yaratmaya ve üretmeye yöneltir. Öğrencilerin bütün yöntemler arasında bağlantı kurabilmesi için motivasyonlarının yüksek olması gerekir.

Yaratıcı yazma yöntemleri aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek için kullanılmaktadır (Böttcher,1999. Akt.: Maltepe,2006):

1. Yazma Sürecini İçselleştirme: Yaratıcı yazma yöntemleri; merak ve beklenti uyandırarak, hayal gücünü işe koşarak, geniş çağrışımlara olanak tanıyarak öğrencilerin yazma kaygısını, korkusunu ve yazmaya başlama konusundaki sıkıntılarını ortadan kaldırır. Ayrıca bu yöntemler yazmaya hazırlayıcı ve konu bulmayı kolaylaştırıcı özellikleriyle yazma sürecinde öğrencilere rehberlik eder. Böylelikle yazma isteği duyan öğrencilerin yazma sürecini içselleştirmeleri kolaylaşmış olur.

2. Yazma Sürecinin Her Bir Aşamasında Alıştırma Olanığı Sağlama: Yazma sürecinin planlama, yazım ve gözden geçirip düzeltme gibi aşamaları öğrenciler için kendiliğinden oluşabilecek durumlar değildir, alıştırma yapmayı gerektirir. Yaratıcı yazma yöntemleri yazma sürecinin her aşamasında alıştırma yapmayı sağlayacak uygulamaları içerir.

3. Bütün Alanlarda Kullanılabilir Olma: Yaratıcı yazma, kökeni dil derslerine dayanmış olmasına rağmen sanat, müzik, matematik, sosyal bilimler, tarih vb. derslerde de etkili olarak kullanılabilir. Özellikle müzik ile yaratıcı yazma; dile gelmeyen duyguları, fantezileri, çağrışımları, bireysel özellikleri açığa çıkarma konusunda ortak özelliklere sahiptirler.

4. Bütüncül Öğrenmeyi Sağlama: Bütüncül öğrenme, bütün duyularla öğrenmeyi ifade eder. Burada öğrenme bilinçsizce yapılır; bu yüzden etkilidir. Yaratıcı yazma yöntemleri de; öğrencilerin bütün duyularıyla dış dünyayı algılamalarına, kendi iç dünyalarını açığa çıkarmalarına olanak tanıyarak bütüncül öğrenmeyi sağlar.

5. İşbirlikli Çalışmayı Kolaylaştırma: Grup içinde gerçekleşen değişik yaratıcı yazma yöntemleri, öğrencilere kendi düşüncelerini geliştirme ve birbirlerinden yeni fikirler öğrenme olanığı sağlayarak yazılarını birlikte geliştirme fırsatları sunar. Yazılan metinlerin grup içinde karşılıklı olarak okunması, dinlemeyi ve dinletmeyi özendirerek hoş bir çalışma ikliminin oluşmasını sağlar. İşbirliğine dayanan yaratıcı yazma yöntemleri

hem metinlerin oluşturulma sürecini hem de oluşturulan metinlerin sunumunu paylaşmayı içerir.

6. Bütün Öğrencilere Farklı Öğrenme Olanakları Sunma: Yaratıcı metinlerin oluşturulmasında hiçbir zaman kararlaştırılmış nicel ölçütler merkeze alınmaz. Her öğrencinin kendi yazma sürecini ve ürününü seçme ve kullanma şansı vardır. Böylece başarısız ve deneyimsiz öğrenciler başarılı ve deneyimli öğrencilerle aynı ölçüde yazmaya özendirilir. Yaratıcı yazmada önemli olan öğrenci gereksinimlerine uygun görevlerin şekillendirilmesidir. Yaratıcı yazma yöntemleri, başarısız öğrencilerin bile yaratıcı yazmalarına olanak sağlayacak niteliktedir.

7. Yazınsal Türlerde Yazmaya Geçiş Sağlama: Yaratıcı yazma yöntemlerinde örnek yazınsal metinler üzerinde tamamlama, indirgeme, dönüştürme çalışmaları yaptırılarak; farklı türlerde yazılar yazdırılarak öğrencilerin yeni ifade biçimlerini oluşturması ve farklı bakış açılarını görmesi sağlanır. Böylece öğrencilerin yazınsal türde metinler oluşturması kolaylaşır.

Bir yazının yaratıcı yazı olabilmesi için belirli niteliklere sahip olması gerekir. Spandel (2005) bu nitelikleri şu şekilde tanımlamıştır:

1- Fikirler: Fikirler yazma parçalarının esasıdır. Öğrenciler ilginç fikri seçerler, onu sınarlar, ana fikir ve ayrıntıları kullanarak geliştirirler.

2- Organizasyon: Organizasyon yazmanın iskeletidir. Öğrenciler yazılarının başında okuyucuyu metne bağlar, amaçları tanımlar, mantıklı fikirler sunar, fikirler arasında geçiş sağlar ve önemli soruları cevaplandırarak tatmin edici bir sonla yazımı bitirirler. Öğrenciler ön yazma boyunca yazılarını organize ederler ve tasarılar yaparak planlarını izlerler.

3- Üslup: Yazarların ayırt edici stilleri üsluptur. Üslup bir yazma parçasındaki en önemli niteliktir. Culham (2003) üslûbu, “yazarın müziği,

kelimelerde ortaya çıkar” şeklinde tanımlar. Öğrenciler tasarlama ve aşamaları gözden geçirme esnasında, kullandıkları kelimeler, oluşturdukları cümleler ve benimsedikleri tonlar yoluyla yazımlarındaki üslûbu tanımlarlar.

4- Kelime Seçimi: Dikkatli kelime seçimi, okurken yazıya açık anlam ve çekicilik katar. Öğrenciler canlı kelimeler, özel isim, sıfatlar ve fiiller seçmeyi, kelime resimleri yaratmayı, dilin ifade etme özelliklerini kullanmayı öğrenir. Öğrenciler, yazılarını tasarlayarak ve yeniden gözden geçirerek kelime seçimine odaklanırlar.

5- Akıcı cümle: Akıcı cümle, dilin ritmidir. Öğrenciler yazılarının uzunluğunu ve yapılarını çeşitlendirirler. Böylece yazılar doğal bir ritme sahip olur ve doğal sesle okunması kolaydır. Öğrenciler yazılarını tasarlayarak, yeniden gözden geçirerek ve sergileyerek cümle akıcılığını geliştirirler.

6- Mekanikler: Mekanikler, doğru telâffuz etme, büyük harf kullanma, noktalama ve dil bilgisidir. Yazma sürecinin yayınlanma aşamasında, öğrenciler yazılarının ön okumalarını gerçekleştirirler, telâffuz ve yazılarının daha kolay okunması için imlâ hatalarını düzeltirler (Öztürk, 2007: 26-27).

III. BÖLÜM

3.1. Yazılı Anlatım Öğretiminde Kullanılan Klasik Teknikler Ve Örnekler

3.1.1. Klasik Teknikler

Yazma, öğrencilerin bilgilerini birbiri ile ilişkili olan birçok cümleyi dilbilgisi kurallarına uygun olarak art arda sıralaması gereken uzun süreli bir süreç eylemidir. Yazma eylemi kendi içinde okuma, düşünme ve düzgün ifade etme becerilerini içerdiği ve uygulaması zor bir eylem olduğu için öğrenciler bu etkinlik türünden uzak durma eğilimi içindedirler. İnsanların uzak durduğu, yapmaya korktuğu eylemlerde hata yapma oranları yüksektir(Ungan, 2007: 462). 2005-2006 eğitim-öğretim programına kadar yazılı anlatım öğretiminde kullanılan teknikler, öğrencilerin yazma becerilerinde anlatımı geliştirmek yerine biçimi temele alan tekniklerdir. Alan yazında klasik tekniklere yönelik fazla bilgi bulunmamaktadır. Bunun nedeni, yeni programla birlikte yaratıcı yazma yaklaşımının önem kazanması ve tekniklerin bu yaklaşıma göre düzenlenmiş olmasıdır. Klasik tekniklerden en çok kullanılanlara değinmek istiyorum. Bunlar:

Kompozisyon yazdırma: Bu teknikte öğretmen, öğrencilere belli bir konu verir ve bu konu ile ilgili bir kompozisyon yazmalarını ister. Kompozisyon konuları çoğunlukla derste işlenen metnin konusundan ya da atasözlerinden belirlenir. Bu kompozisyonlar değerlendirilirken, sayfa düzeni, temizliği ve dilbilgisi kurallarına uygunluğu içerikten daha önemlidir ve puanlama bu önceliğe göre yapılmaktadır.

Dikte çalışmaları: Öğrencilerin yazım ve dilbilgisi kurallarını kullanma seviyelerini ölçmeye yönelik bir tekniktir. Bu teknikte öğretmen, hazır bir metni okur ve öğrencilerden, yazım ve dilbilgisi kurallarına dikkat ederek yazmalarını ister.

Özet çıkarma: Bu teknikte, derste okunan bir metnin öğrenciler tarafından özetinin yazılması istenir. İlköğretim düzeyinde yazma becerisine yönelik en sık kullanılan tekniktir.

İlköğretim programı yenilenmeden önce, ilköğretim I. kademedeki kullanılan bu teknikler, öğrencinin yazılı anlatım becerisini biçim yönünden geliştirmekte, içerik yönünden eksik bırakmaktadır.

3.1.2. Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirmede Kullanılan Klasik Tekniklerin Değerlendirilmesi

Bu tekniklerin değerlendirilmesi, ürünün değerlendirilmesi şeklinde yapılmaktadır. Ürün, öncelikli olarak biçim yönünden değerlendirilmekte, içerik ikinci plana bırakılmaktadır. Bunun nedeni, klasik tekniklerin yazılı anlatımda biçimi geliştirmeye yönelik olmasıdır. Değerlendirme yapılırken, aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Sayfa düzeni iyi mi?
2. Sayfa yeterince temiz mi?
3. Yazı okunaklı mı?
4. Noktalama işaretleri doğru kullanılmış mı?
5. Yazım kurallarına uygun yazılmış mı?
6. Yazıda, giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç paragraf bulunuyor mu?

3.1.3. Örnekler

Klasik tekniklerin uygulanmasına yönelik örnekler araştırılırken, özet çıkarma ve kompozisyon yazma tekniklerinin örneklerine ulaşılmıştır. Bunların yanında, yaratıcı yazma yaklaşımına yönelik hazırlanan etkinliklerin içinde klasik tekniklere yönelik olanları da bulunmaktadır. Bu durum, yaratıcı yazma yaklaşımının uygulanmasında sıkıntı olduğunu ve geçiş aşamasını sürdürdüğünü göstermektedir.

Örnek 1:

Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi yaratıcı yazma etkinliği ve klasik etkinlik bir arada verilmektedir. İlk etkinlikte metne başlık bulunması istenmektedir. İkinci etkinlikte ana fikri buldurmak istenmiştir. Son etkinlik yaratıcı yazma etkinliği gibi görünmekle birlikte, aslında eksikleri olan bir etkinliktir. Yaratıcı yazma etkinlikleri uygulanmadan önce hazırlık yapılmaktadır. Bu etkinliği yaptırmadan önce öğrenciye beyin fırtınası yaptırılabilir ya da tarihi, turistik ve doğal yönden güzel olan yerlerin resimleri gösterilerek, öğrencinin bu kavramları anlamalarına yardımcı olunabilir.

1. Aşağıdaki metne bir başlık bulunuz.

Avrupa'nın batı taraflarında bazı mağaraların iç duvarlarının yüzünde birtakım hayvan resimleri bulundu. Boya ile yapılmış olan bu resimler tarihten çok önceki zamanlarda oralarda yaşamış olan bazı hayvanları gösterir. O çeşit hayvanlar artık yeryüzünde kalmamıştır. Yalnız, taş kesilmiş kemikleri bulunuyor. Resimleri gören bilginler, bunların, yirmi bin yıl kadar önce oralarda yaşayan insanlar tarafından yapılmış olduğunu söylüyorlar.

2. Verilen metindeki ana fikri bildiren cümle ile açıklayıcı cümleleri aşağıdaki tabloya yazınız.

İyi bir dinleyici olmak için, birtakım alışkanlıklar gerekir. Bu alışkanlıkları edinmedikçe dinlediklerimizden iyice yararlanamayız. Bazıları vardır; gözlerini konuşana diker, sessizce otururlar. "İşte, iyi bir dinleyici." dersiniz; ama gözleri konuşanda değildir. İyi bir dinleyici gözleriyle değil, sorularla dinker; yani konuşulan konu üzerinde kafasında uyanan sorulara cevaplar arar. Dinlediklerini bu sorularla değerlendirir. Dinlediklerini değerlendirme, iyi bir dinleyicinin yapması gereken en önemli işidir. Örneğin, konuşanın amacı nedir? Bunu yaparken heyecanlı mıdır? Söyledikleri yeni şeyler midir? Bu ve buna benzer sorularla dinlediğini değerlendirme, iyi bir dinleyicinin yapacağı işlerdir.

Ana fikir	
Açıklayıcı cümleler	

3. Tarihi, turistik ve doğal yönden güzel bulduğunuz bir yer hakkında konuşunuz ve özetleyerek yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Örnek 2:

Aşağıdaki etkinlikler, metni anlama ve metinle ilgili sorulara cevap verme şeklinde düzenlenmiştir.

4. TEMA DEĞERLENDİRME SORULARI

Bazı insanlar vardır, okuduğu kitabı sadece okumuş olmak için okur. Hâlbuki kişi, hem çevresine faydalı olmak hem de kitaptan bir şeyler elde etmek için okumalı, okuduğu her kitaptan yeni fikirler çıkartmalı, değişik ufuklara yelken açmalıdır. Sadece "okumak" için okumamalıdır...

1. Bu parçayı; düşüncenin ve anlatımın akışına göre, en iyi tanımlayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

a) Kişinin okuma amacından uzaklaştığını gösterir.
b) Yazarlara karşı yapılan bir haksızlıktır.
c) İnsanın kendisini aldatmasından başka bir şey değildir.
d) Kişi hem kendisine hem de çevresine faydalı olmaz.

2. Aşağıdaki metinden hareketle telgraf ve dilekçenin benzer ve farklı özelliklerini verilen tabloya yerleştiriniz.

"Telgraf postaneden alınacak basılı kâğıtlara yazılabileceği gibi, düz beyaz kâğıda da yazılabilir. Kâğıdın üst kısmına alıcının adı ve adresi yazılır. Altına, iletilmek istenenler kısa ve öz biçimde yazılır. Yatay bir çizgi çizilerek altına gönderenin adı, soyadı ve adresi belirtilir. Dilekçe yazılırken, üst kısma gönderildiği makam yazılır. Bunun altına bu kuruluşun bulunduğu şehir yazılır. Ardından satır başı yapılarak dilekçeyi yazan kişi kendisini (konuyla ilgili olarak) kısaca tanıtır. Kısa bir biçimde dileğini belirtir. Bitiş cümlesi, genellikle 'arz ederim' biçiminde olur. Dilekçenin sağ alt kısmına tarih, ad ve soyadı yazılarak imza atılır. Sol alt kısma adres yazılır."

	Telgraf	Dilekçe
Benzer özellikleri		
Farklı özellikleri		

3. Aşağıdaki cümlelerde dil, ifade ve bilgi yanlışlıklarını bulunuz, verilen boşluklara yazınız.

- Televizyon seyrederken çay ve çerez yedik.
.....

- Lokomotif, treni hareket ettirmez.
.....

- Kesinlikle büyüyünce yeni bir icadım olabilir.
.....

- Midemiz, yediğimiz besinleri en uygun şekilde vücut hücremize dağıtır.
.....

- Uzayda yer çekiminin olmaması hayat belirtisinin olmaması demektir.
.....

- İnsafsızca bilim adamı olmuş insanları eleştirdi.
.....

73

Örnek 3:

Aşağıdaki etkinlikler yazma çalışmaları adı altında bulunmasına rağmen, iki etkinlik de dilbilgisini ölçmeye yöneliktir.

Ninemizin Hazinesi

7. Etkinlik **Tekil ve Çoğul İsimleri Bulalım**

Pırlanta-pırlantalar örneğini inceleyin. Siz de metinden bir varlığı ve birden çok varlığı anlatan isimler bulup yazın.

Tekil isimler	Çoğul isimler
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____
3. _____	3. _____

Aynı sınıflandırmayı renklerle yapalım.
Balonlardaki sözcüklerden tek varlığı anlatanları kırmızıya boyayın. Birden fazla varlığı anlatanları yeşile boyayın. Renkleri siz de seçebilirsiniz.

8. Etkinlik **Virgülleri Yerine Koyalım**


Aşağıdaki cümlelerde uygun yerlere virgül koyun.

*Nineciğim beni üzzen sensin.
Ben de seviyorum ninemi babamı annemi tanıdığım herkesi.*


58

Örnek 4:

Aşağıdaki etkinlik örneği, kelime dağarcığını geliştirmeye yöneliktir. Bu etkinliklerde, anlamı sözlükten bakılarak öğrenilen yeni kelimenin cümle içinde kullanılarak pekiştirilmesi önemlidir.

Vatanımız 

Etkinlik **Anlamını Yazalım Cümle Kuralım**

Aşağıdaki sözcüklerin anlamlarını yazın. Cümle içinde kullanın. 

Sözcüklerin Anlamı

vatan: _____

kutsal: _____

savaş: _____

zafer: _____

Cümleler

vatan: _____

kutsal: _____

savaş: _____

zafer: _____

63

Örnek 5:

Aşağıdaki etkinlikte, metinle ilgili soruları çözme ve özet çıkarma tekniklerinden yararlanılmıştır.

ÇALIŞMA KÂĞIDI (4)

Adı Soyadı : _____ Tarih: / /

Numarası : _____

DİNLEYELİM ANLAYALIM

1. Etkinlik

✓ Dinlediğiniz metinde ağaç kabuğunun hangi görevlerinden söz edilmektedir.

✓ Ağaç kabuğundan neler elde edilir?

✓ Ağacın kabuğuna zarar verilirse neler olabilir?

2. Etkinlik

Bu metnin ana düşüncesini yazın.

3. Etkinlik

Dinlediğiniz metni bir paragrafta özetleyiniz.

83





Örnek 6:

Aşağıdaki etkinlik yaratıcı yazmaya yönelik hazırlanmış olmasının yanında, imla ve noktalamaya dikkat edilmesi gerekliliğinden dolayı öğrenciyi kısıtlayacaktır. Öğrenci, biçime odaklanacağından yaratıcılığını kullanamayacaktır.

AYŞE KIZIN MACERALARI


8. Etkinlik

► Resimlerde anlatılan masalı kısaca yazınız. Yazarken imlâ ve noktalamaya dikkat ediniz.

AYŞE KIZIN MACERALARI

101



Örnek 7:

Aşağıdaki etkinlikte, konu öğrenciye verilmiş ve şiir yazmaları istenmiştir. Ancak öğrencide çağrışım uyandırmaya yönelik bir hazırlık çalışması yapılmamıştır.

8. ETKİNLİK

Barış konulu bir şiir yazınız.

31

IV. BÖLÜM

4.1. Yaratıcı Yazmanın Temelleri

Yaratıcılık kavramı Batı ülkelerinde özellikle seksenli yıllarda önem kazanmaya başlıyor. Öğretimde çağdaş bir anlayış çerçevesinde özgün olana ve yaratıcılığa her şeyden çok önem veriliyor. Gençlerin yalnız bilişsel becerilerinin değil, duyuşsal becerilerinin de geliştirilmesi amaçlanıyor(İpşiroğlu, 2006: 6).

Amerika'da ve Avrupa'daki birçok ülkelerde okullarda ve üniversitelerde yaratıcı yazma dersleri veriliyor. Burada amaç, yazar yetiştirmek değil, insanın kendi içindeki yaratıcı gizil gücü bulgulasını sağlamak. Başarılı olma, insanın kendini keşfetmesine, kendi olanaklarını, sınırlarını ve ilgi alanlarını görmesine ve kendine güvenmesine bağlı. İşte yaratıcı yazma çalışmaları bu olanağı sunuyor(İpşiroğlu, 2006: 6).

Bizde ise yaratıcı yazma kavramı amaç değil, Türkçe derslerinde araç olarak kullanılan bir yaklaşımdı. Ancak yeni programın uygulanmaya başlanmasıyla birlikte yaratıcı yazma, öğrencide yaratıcılığı geliştirme, farklı bakış açıları kazandırma, yeni ürünler ortaya koyma, yaratıcı düşünmeyi öğrenmeye destek açısından önem kazanmıştır.

İpşiroğlu (2006), yaratıcı yazmanın temel amaçlarını ana çizgileriyle şöyle belirlemiştir:

1. Duyu algılarını geliştirerek düş gücünü harekete geçirme, duyma, duyumsama, düşünme, sezme, gözlemeleme yetilerinin bütünlüğünü sağlama. Düşünme ve algılamannın, akıl ve duyguların karşılıklı bir alışveriş içinde birbirini tamamlamasına yol açma.

2. Düşünceleri, yaşantıları, gözlemleri kurgusal bir bütünlük içinde temellendirerek dile getirebilme.

3. Alılmama, gözlemeleme, düşünme, sorgulama, yorumlama, eleştirme yetilerini geliştirme.

4. Kafamızdaki kalıpları, ön yargıları ve tıkanma noktalarını kırarak kendi dilimizi bulabilme, özgün olanı, bana özgü olanı, biricik olanı dile getirebilme. Ben'i bulgulama.

4.2. Yaratıcı Yazmayı Motive Etme Teknikleri

Bruning ve Horn (2000), yazma motivasyonunu geliştirmek için dört koşulun gerekli olduğunu belirtmiştir. Bu koşullar;

1. Öğrencilerin yazma inançlarını besleme,
2. Öğrencilerin güvenilir yazma amaçları ve bağlamları oluşturmalarını besleme,
3. Yazma için destekleyici bir bağlam sağlama,
4. Yazma için duygusal bir çevre yaratma biçiminde oluşmaktadır.

Öztürk (2007) doktora tezinde, çeşitli motivasyon tekniklerinin, yaratıcı yazmayı harekete geçirmeye yardım ettiğine değinmiş ve bu motivasyon tekniklerini şu şekilde sıralamıştır;

1) Çok sayıdaki farklı hayvanın özelliklerine sahip kartonpiyerden yapılmış bir hayvanı gösterme. Öğrenciler bu yaratığın çok karmaşık olduğunu söylerler. Bu yaratığın ne olduğu ve nereden geldiği bilinmiyor. Belki de çocuklar buna bir isim bulabilir, nereden geldiğini, nasıl yaşadığını söyleyebilirler.

2) Öğrencilerin yazımlarındaki yaratıcı düşüncelerini harekete geçirmeleri için okudukları kitaplar hakkında onlara sorular sorma. Beşinci ve altıncı sınıf düzeyindeki çocuklar, gri insanlar tarafından bir yaşam alanı oluşturulmuş, güneş ışığından yoksun bir gri gezegeni ziyaret eden temel karakterleri bulunan bir romanı okuyabilirler. Bir insanın bu gri gezegene nasıl uyum sağlayacağı sorularak, bunu izleyen bir yazı yazması istenir.

3) Öğrencilere bir takım resimler gösterme ve bu resimler hakkında onlardan yaratıcı hikâyeler yazmalarını isteme. İlköğretim düzeyinde uyarıcı bir resim, öğretmen ve öğrencilerin birlikte bir hikâye yazmalarında bir deneyim olarak kullanılabilir.

4) Öğrencilerden, konuşabilen bir hayvana sahip olduklarını hayal etmeleri ve onlardan bu hayvan ile olan deneyimlerini anlatmalarını istenir.

5) Öğrencilerden, oldukça uzun bir gelecekte bir evde yaşamalarını hayal etmelerini ve onlardan bu evin neye benzediğini söylemelerini isteme; ev mobilyaları, cihazları, mutfak aletleri gibi.

6) Öğrencilerden, denizin diplerinde yaşamayı hayal etmelerini ve onlardan bu maceralarını anlatmalarını isteme. Böyle fantastik bir macerayı açıklamak için çocuklar, Jules Verne'nin "Denizler Altında Yirmi Bin Fersah" romanını okuyabilirler.

7) Öğrencilerden, onları diğer gezegenlere götürebilen bir uzay gemisine sahip olduklarını hayal etmelerini ve onlardan bu deneyimlerini anlatmalarını isteme.

8) Çocuklardan, “burada sadece bir saat bekledi...” cümlesiyle başlayan hayali bir tema yazmalarını isteme.

9) “Ben Kimim?” Öğrencilerin hayat hikâyelerine ait sırları ortaya çıkarma.

10) Çocuklardan, bir makine olduklarını hayal etmelerini ve makinenin bakış açısından bir hikâyeye yazmalarını isteme.

11) Çocuklardan daha önce okumuş olduğu bir kitap için başka bir son yazmalarını isteme.

12) Çocukların bir televizyon komedi dizisindeki sevdikleri bir karakter için bir macera yazması.

13) Öğrencilere metal bir maymuncuk gösterilir. Onlara bu maymuncuğun çok garip ve korkutucu maceralar yaşadığı ve bu maymuncuğun başka hiçbir şeyin göremediği bazı şeyleri gördüğü söylenir. Öğrenciler bir macera yazarlar ve hiçbir şeyin asla göremediği bu şeyin ne olduğunun anlatırlar.

14) Öğrencilere içinde anlamsız kelimeler bulunan başlıklar verilir. Onlardan bu başlıklardan birini seçmeleri ve bunun hakkında bir hikâyeye yazmaları istenir.

15) Öğrenciler, aşağıdaki soruları cevaplamak için uzun hikâyeler yazabilirler.

- Aslanlar niçin kükrerler?
- Develerin üzerinde niçin hörgüç vardır?
- Çimler niçin yeşildir?
- Yılanlar niçin tıslarlar?
- Dağlar niçin buzullara sahiptir?

16) Öğrenciler uzun hikâyeler için kendi sahip oldukları soruları oluştururlar.

17) Öğrenciler örneğin aşağıdaki konular hakkında eğlenceli hikâyeler yazarlar.

- Söndürülmekten nefret eden ışık,
- Kesesi olmayan bir kanguru,
- Yiyeceğe alerjisi olan buzdolabı,
- Yağmurdan korkan şemsiye,
- Miyavlayan köpek,
- Cık cık diyen aslan,
- Yüksekten korkan maymun.

18) Öğrenciler, bir kahraman biyografisi yazarlar.

19) Öğrenciler, sevdikleri hayvanlardan biri hakkında bilmece yazarlar.

20) Öğrenciler, aşağıdakilerden biri hakkında bir peri masalı yazarlar.

- Ceviz kabuğu içerisinde yaşayan bir kişi,
- Sihirli bir yelpaze,
- Denizde yaşayan insanlar.

21) Öğrenciler peri hikâyeleri için konular yaratırlar.

22) Öğrenciler aşağıdaki “ eğer ben...”ifadesini tamamlar ve bunlardan biri hakkında bir hikâye yazar.

- Eğer ayda yaşasaydım...,
- Eğer sihirli gücüm olsaydı...,
- Eğer ... olabilseydim...,
- Eğer uçabilseydim...

23) Çeşitli hayvanların parçalarıyla kendi özel hayvanınızı oluşturmak için hayalinizi kullanabilirsiniz. Hayvanlarınızı tanımlayın ve onun hakkında bazı eğlenceli şeyler söyleyin (Rubin, 2000).

4.3. Yaratıcı Yazmayı Geliştirme Teknikleri

Resimler, müzikler, sanat eserleri, beyin fırtınası teknikleri yaratıcı yazmaya hazırlık aşamasında kullanılan etkili materyal ve stratejilerdir.

Resimler: Magazin resimleri, fotoğraflar, slâytlar, resimler ve bilgisayarda öğretilen imajlar düşünceler için yararlı kaynaklardır. Filmler, yaratıcı yazma için düşünceler uyandırmada kullanılabilir. Öğrenciler, resimler ve belirli bir izleme noktasından kazandıkları deneyimler olan imgelerle kendilerini ortaya koyabilirler. Aynı zamanda öğrenciler, bir resim aldıktan sonra o resme bakarak daha önce neler olduğunu ve daha sonra neler olabileceğini hayal ederek bir resimden hikâye yaratabilirler(Öztürk,2007:35)

Müzikler: Öğrencilere dinletilebilecek bir klasik müzik eseri, öğrencide farklı duygular uyandırarak yaratıcılığını tetikleyecektir. Öğrenciler dinlettirilen parçanın kendilerinde çağrıştırdıkları hakkında çeşitli hikayeler yaratabilirler.

Sanat Eserleri: Öğrencilere bazı sanat eserlerinin modelleri ya da resimleri gösterilerek o sanat eserinin öğrencide yarattığı duyguları kağıda dökmeleri için teşvik etmek, öğrencide aynı objeye bakarak farklı çağrışımlar hissedebilmenin doğallığına inancı geliştirecektir. Ayrıca bunun yanında hislerini dile getirmelerinde cesaretlenmelerine yardımcı olacaktır.

Beyin Fırtınası: Yaratıcılığı ve verimliliği artırmak için eskiden beri kullanılan bir yol, planlanmamış tartışmalar için küçük grupların bir araya gelmesidir (Miller, 2003). Bu, yazma için çok sayıda düşünce üretmede kullanılan bir yöntemdir. Öğrenciler, akıllarına gelen fikirleri ne kadar basit ya da tuhaf olsa da yazarlar. Yüzeysel gözlemler genellikle bu listenin başındadır. Fakat öğrenciler,

ortaya çıkmaya başlayan ilginç fikirleri yazmaya devam ederler. Beyin fırtınası, öğrencilerin yersiz fikirleri atabildiği, yeterince faydalı fikirleri listelediği bir listeye sonuçlanır. Beyin fırtınası herhangi bir zamanda yapılabilir ve sonuçlanan liste, yaratıcı yazma projeleri için daha sonra kullanılır(Öztürk,2007:36).

Beyin fırtınası, öğrencilerin parçalarına dâhil edecekleri ayrıntılara dikkat etmelerine yardım etmesinin yanında, yüksek sesle düşünmekten çok, beyin fırtınası sonucu yazmaya odaklanmalarını sağlar. Fikirlerin organizasyonu ve serbest yazma, beyin fırtınasının bir türüdür (Gunning, 2005).

Zihin Haritası: Bu teknik, ön yazma aktivitesi sırasında ortaya çıkan taslaklar, resimler, semboller, karalamalar gibi kelime ve şekillerin bir araya gelmesidir. Düşünce zenginliğinin sağlanması için bu teknik kullanılmalıdır. Bu tekniğin temelindeki teoriye göre insan beynini farklı bölümler harekete geçirmektedir. Kelimeler, mantıklı düşünme ve çözümlenme için beynin sorumlu olduğu bölümlerde meydana gelir. Karalama ve taslaklar beynin yaratıcılıktan sorumlu olduğu bölümlerinde ortaya çıkar (Kelly, William j.; Lawton, Deborah L. ,2004).

Kavram Ağı: Kavram ağı oluşturma çalışmasında boş bir kâğıdın ortasına belirlenen konu yazılır. Daha sonra öğrenci bu konu hakkında çağrışım yoluyla aklına gelen kelime ve kelime gruplarını kâğıdın farklı yerlerine yazar. Yazılan kelimeler ve kelime grupları arasında ilişkiler kurulur. Böylece öğrencinin konuyla ilgili olarak zihnindeki bilgi ve düşüncelerin ortaya çıkarılması amaçlanır. Bu çalışmayla öğrencilerin aşırı sorgulayıcı davranarak kendi yaratıcılıklarını engellememeleri, sezgilerine ve yaratıcılıklarına güvenmeleri sağlanmalıdır (Coşkun, 2007).

Sınıflandırma: Bu yöntem, kişinin bilgi birikimini önce kâğıda döküp sonra kümelendirmesine /sınıflandırmasına dayanır. Beyin fırtınası daha çok gruplar üzerinde uygulanırken, bu metot daha çok bireyseldir. Sınıflandırma yönteminde amaç, “beynimizdeki yaratıcı düşüncenin kâğıda yansıtılmasıdır. Beynin sağ yarısı,

orijinallik, farklılık ve imaj arar. Yeniliklere açıktır. Peşin hükümlü değildir. Sağ yarı, yeniliklerin peşindeyken, sol yarı da plânlama peşindedir. Yazmaya başlamadan konuyu plânlamak düşünceyi engellemektedir.” Bu yöntemin uygulanmasını şöyle formülleştirebiliriz:

1. Ana fikri düşün. Örneğin “dürüstlüğün önemi”.
2. O anda dürüstlikle ilgili olarak aklına gelenleri yaz.
3. Yan düşüncelerin çağrışımlarını yaz; onları kendi içinde gruplandır.
4. Yan düşünceleri anlam ve önem sırası bakımından numaralandır.
5. Numaralandırdığın düşünceleri ve onlara ait çağrışımları paragraflar hâlinde yazmaya çalış (Güner, 2004).

4.4. İlkokullarda Yaratıcı Yazma Öğretimi

İlkokullarda yaratıcı yazma çalışmaları Türkçe öğretimi programının yenilenmesiyle birlikte daha önem kazanmıştır. Yeni programdan hareketle, ezberci ve tamamen öğretmen merkezli olan eğitim sisteminden öğrenciyi merkeze alan etkinliklerin yoğunlukta olduğu sisteme geçilmiştir. Son yıllarda Türkçe dersi kazanımları öğretmenin kontrolü elinde tuttuğu etkinliklerden uzaklaşmıştır. Bunun yerine öğretmenin öğrenciye kılavuzluk ettiği etkinlikler uygulanmaya başlanmıştır. 2008 İlköğretim Programları Kılavuz Kitabı’nda 5. sınıf Türkçe dersine yönelik hazırlanan yazma kazanımlardan yaratıcı yazmaya yönelik olanlar şöyledir:

1. Duygu, düşünce ve hayallerini anlatan yazılar yazar.
2. Hikâye yazar.
3. Serbest yazmaya istek duyar.
4. Kendisine ilginç ve çekici gelen karakter, olay, yer, an ile ilgili görüş ve düşüncelerini yazar.

5. Sorular yazar.
6. Şiir yazar.
7. Kısa oyunlar yazar.
8. Eksik bırakılan metni yazarak tamamlar.
9. İkna edici yazılar yazar.
10. Duyuru, afiş vb. yazar.

Bu kazanımlar sınıf etkinlikleri sırasında uygulanabildiği takdirde öğrencinin yaratıcılığını geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Eski yazma etkinliklerini göz önüne aldığımızda, öğretmenin öğrenciye kendisi tarafından belirlenmiş tek bir konu verip kompozisyon yazmalarını istemesi üzerine öğrencilerin yazma eylemini isteksiz bir şekilde zorunlu tutuldukları için yapmalarına neden olduğunu söyleyebiliriz. Oysa yaratıcı yazma yaklaşımının uygulanmasıyla birlikte öğrenciler yazma eylemini daha istekli uygulamaya başlamışlardır. Bunun nedeni, ön hazırlık çalışmaları sırasında öğrencilerde yazacakları metnin konusunu belirlemeye yardımcı olacak çağrışımların oluşmasını sağlayan çeşitli tekniklerin kullanılmaya başlanmış olmasıdır. Bu çalışmalar sırasında öğrenci konu seçiminde serbest bırakıldığı gibi diğer arkadaşlarının düşüncelerinden de etkilenebildiği çalışma ortamını bulabilmektedir.

Yazma eyleminin insanın kendisini ifade edebilmesi açısından sahip olduğu önemi göz önüne alacak olursak, öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik yaratıcı yazma etkinliklerinin de önemini anlamış oluruz.

Tompkins (1982), çocukların neden yazmaları gerektiğiyle ilgili yedi sebep ileri sürmüştür;

- 1- Eğlenmek için,
- 2- Sanatsal ifadelerini beslemek için,
- 3- Yazmanın önemini ve işlevlerini açıklamak için,
- 4- Hayal gücünü teşvik için,
- 5- Düşüncelerini açıklamak için,
- 6- Kendini tanımlamak üzere araştırma yapmak için,

7- Okuma ve yazmayı öğrenmek için.

Düşüncelerdeki bu zorlayıcı nedenlerle, ilköğretim sınıfı, günün önemli bir bölümünde yaratıcı yazma çalışmaları yapmaktadır. Yazmadaki bu sebeplerin, yaratıcı yazmayı sınıflandırabilen idareciler ve aileler için daha anlaşılır yapılabilmesi önemlidir. Yaratıcı yazma çalışmaları yapılırken çocuklara sahip oldukları amaçları ve yazma yöntemlerini seçme fırsatları verildiğinde, gelişme çağındaki çocukların yaratıcı yazılarındaki bilişsel ve iletişimsel becerileri önemsenmeyebilir. Çocuk yazarlar, yazılarımızı ve sözel iletişimimizi oluşturan unsurlara aktif olarak katıldıklarında, bu unsurları aktif bir biçimde sorgulayarak bir sezgi gücüne ulaşırlar (Tompkins, 1982).

Kurgu ve düzyazı yazarları, yazılarında kendi yaşadıkları olaylarda yaptıkları sorgulamaya benzer bir sorgulama türünü gerçekleştirmelidir. Öğretmenler, iyi bir kurgunun mantıksal bir uyum içinde ve gerçeklere dayalı olmasının gerekliliğini vurgulamalıdır. Yaratıcı yazarlar, verdikleri ayrıntıların doğruluğuna ve kendi rüyalarına inanmamızı isterler. Canavar ve uzay yaratıkları içeren fantastik ya da bilim kurguya dayalı bütün hikâyelerin, çeşitli mantıksal kurallara uyması ve anlamlı olması gerekir. Örneğin; “Canavarlar ne yiyebilirler?”, “Uzay yaratıkları ne tür bir gezegenden geleceklerdir?” gibi. Bu tür sorular, entelektüel olan birçok yeni alanda fantastik ve bilim kurgu yazıları yazan öğrenci yazarların duygusal ilgilerinin görülmesine yol açar. Bunlar diğer yazı tipleri gibi kolaylıkla kabul edilemeyen alanlardır. Böylece, kendi dünyalarının anlayışları derinleştirilir.(Öztürk,2007:42)

4.4.1. Sınıf Stratejileri

Öğretmenlerin sınıftaki yaratıcı yazma çalışmaları esnasında yapması ve öğrencilerden beklemesi gereken bazı davranışlar bulunmaktadır. Bunlar;

1- Çocuklara, fikirler yaratmak için zaman, fikirleri genişletmek için stratejiler ve fikirleri konuşmak ve paylaşmak için fırsatlar sağlama,

2- Öğrencilerden, yazdıkları bütün yazım türlerinde fikirleri vurgulamalarını bekleme. Örneğin şiir, hikâye, eleştirel raporlar yazma. Öğretmenler ve öğrencilerin, eleştirel yazmanın bir yaratma çabası olduğunun ve bunun fikir oluşturmanın bir gerekliliği olduğunun farkına varması,

3- Gençleri, yazımlarını yeniden incelemeleri, kenara çekilip yeni bir gözle bakmaları için cesaretlendirme,

4- Öğrencileri fikir üretmek üzere akran gruplarıyla çalışmalarını için teşvik etme,

5- Öğrencilere, meydana getirilen fikrin her şey hakkında olabileceğiyle ilgili tecrübeler kazanmaları için imkân sağlama (Grant, 2000: 321-322).

Bir öğretmenin okuldaki yaratıcı yazma çalışmalarını sırasında yapmaması ve öğrencilerden beklememesi gereken birtakım davranışlar bulunmaktadır. Bunlar;

1- Öğrencilerden düşünmelerine fırsat tanımadan yazmalarını isteme (fikirler emredilen bir konuyu yapma değildir),

2- Öğretmenlerin dışarıdan değerlendirici rolünü oynaması,

3- Öğrencilerden, düşünceden çok biçimi vurgulamalarını isteme (biçimler fikirleri takip eder. Bir yazar yarattığı kahramanın değerini kavrarken biçimler düşüncelerden akar),

4- Öğrencileri, yaratma zevkinden uzaklaştırma.(Öztürk,2007:44)

4.4.2. Yaratıcı Yazmada Öğretmenin Rolü

Öğretmenler, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmeye katkı sağlayabilir. Öğretmenlerin tutum ve anlayışları kadar öğretim tarzı da öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesini etkilemektedir. Çalışmaları tek bir yoldan yapmayı talep eden öğretmenler, yeni yollarla çalışan ya da beklediğinin ötesinde arzuları olan öğrencilerin yaratıcılıklarını engeller. Öğrencilerin çok farklı olmasını teşvik eden öğretmenler, çocukların yaratıcılıklarını cesaretlendirecektir. Çocuklar kendi aralarında araştırma yapabilmek için yeterli zamana sahip olduklarında, hakkında yazacakları yazıyla ilgili faydalı bilgilere de sahip olacaklardır. Öğretmen ne kadar yaratıcıysa, öğrencilerinin yaratıcı potansiyellerinin farkına varma şansları da o kadar büyüktür. Öğretmenlerin, öğrencilerin içindeki yaratıcılıklarına katkısı olmayabilir. Fakat çocukların risk almaları, hata yapmaları ve hissettiklerini özgürce ifade etmeleri için bir ortam sağlayabilir (Rubin, 2000).

Yaratıcı bir öğretmen, yeni deneyimlere açık, insanlara karşı sorumlu, dürüst, öğrencilerin başarısı için risk alan, yeni yollarla çalışmaya gönüllü, esnek, açık bir insandır. Yaratıcı öğretmen, her zaman aynı yollarla benzer içeriği öğretmekten mutlu olmaz. Torrance yaratıcı öğretmeni tanımlarken, görünüşte uzak olan şeyleri anlamlı şekilde bir araya getirme ve aralarındaki ilişkileri görebilecek kadar geniş bir vizyona sahip olan kişiler olarak tanımlamıştır (Chenfeld, 1978).

4.4.3. Yaratıcı Yazmayı Değerlendirme

Yaratıcı yazma yaklaşımında değerlendirme, tüm süreç yaklaşımlarında olduğu gibi, ürünün yanında süreci de kapsamaktadır. Bu tür değerlendirme tümel değerlendirme olarak tanımlanır. Tümel değerlendirme, öğrenci başarısını tek bir açıdan değerlendirmeyen, öğrencilerin bir süreç içerisindeki gelişmelerini etkili bir şekilde değerlendirmeye olanak sağlayan bir özellik göstermektedir. Bu yönüyle teste benzememektedir. Tümel değerlendirme yaklaşımında öğrenci edimine dayalı,

yaşamında kullanabileceği kazanımlara dönük bir izleme ve değerlendirme süreci söz konusudur (İlci, 2002; Korkmaz ve Kaptan, 2005).

Öğrencilerin yazma sürecinin her aşamasında bireysel ya da grupla etkin olarak katıldığı yaratıcı yazma yaklaşımında değerlendirmenin, yalnızca oluşturulan yazma ürünlerine odaklanması beklenemez. Yaratıcı yazma yaklaşımındaki tüm değerlendirilmeyi hem ürün hem de süreç açısından öğretmenin öğrencileri ve kendini; öğrencilerin de birbirlerini ve kendilerini değerlendirmesi şeklinde algılamak daha doğru olur. Bu bağlamda konuyu öncelikle öğretmenin yaratıcı yazma sürecini ve ürünlerini değerlendirmesi olarak iki başlık altında ele almak yararlı olacaktır.

4.4.3.1. Süreç Yönünden Değerlendirme

Yaratıcı yazma sürecinin değerlendirilmesinde öğrencilerin yazma etkinliklerinde gösterdiği çaba, istek ve sabır ile kendini geliştirme isteğine sahip olup olmadığı öğretmen için önemli ölçütlerdir. Bu durum yaratıcı yazma sürecindeki değerlendirmede her öğrencinin ayrı ayrı ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Her öğrenci bireysel farklılık gösterdiğinden değerlendirme de bu farklılığı kapsamalıdır(Oral, 2003).

Chenfeld (1978: 318) öğrencilerin yazma durumlarının değerlendirilmesinde sınıf kontrol listelerini önermektedir. Aşağıda öğretmenin kullanabileceği bir sınıf kontrol listesi sunulmuştur (Chenfeld, 1978):

1. Bütün öğrenciler yazıyor mu? Kimler yazmıyor?
2. Öğrenciler yazdıklarıyla ilgili heyecan duyuyorlar mı?
3. Hangi öğrenciler yazmaları istendiğinde rahatsız oldular?

4. Öğrenciler, sorularına cevap bulmada başarılı oluyorlar mı?
5. Öğrenciler, hangi projeleri zor, hangilerini ilginç buldular?
6. Öğrenciler, birbirileriyle açık olarak fikirlerini paylaşıyorlar mı?
7. Öğrenciler, eğer projelerini bitirselerdi hangi gelişmeleri ya da değişiklikleri önerirlerdi?
8. Öğrenciler, düşüncelerini açıklama konusunda kendilerine çok güveniyorlar mı?
9. Öğrenciler, yazma ile ilgili teknik beceriler hakkında kendilerine daha çok güveniyorlar mı?
10. Öğrenciler, hangi alanlarda kendilerini geliştirme gereksinimi duyuyorlar?
11. İyi yazının nasıl olması gerektiğini daha iyi fark edilebiliyorlar mı?

4.4.3.2. Ürün Yönünden Değerlendirme

Yaratıcı yazma da öğretmen, süreci değerlendirmenin yanında elbette yazma ürünlerini de değerlendirir. Burada söz konusu olan yaratıcı yazıların değerlendirilmesidir. Bu nedenle öğretmenin, metinleri yalnızca yazım, noktalama ve dilbilgisindeki belli kurallara ve düşüncelerin mantıklı bir şekilde dizilip dizilmediğine göre değerlendirmesi beklenemez. Bu ölçütlere yaratıcı yazılarda da uyulması gerekir; ama bu yeterli değildir. Yaratıcı yazılarda önemli olan, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini, özgün ve akıcı fikirler ışığında cesurca ve dürüstçe aktarabilmeleridir (Oral, 2003).

Yaratıcı yazıların değerlendirilmesinde Kirby ve Liner (1988) yazının kalitesinin önemli olduğunu vurgulamakta ve yazının kalitesini de “ilginç” ve

“teknik açıdan başarılı” oluşuna göre iki alt başlık altında toplamaktadır. Yazının “ilginç” olması için aşağıdaki özellikleri taşıması gerekmektedir (Akt.: Oral, 2003):

Ses: Yazarın okuyucu ile konuşarak okuyucu üzerinde güçlü ve belirgin bir etki oluşturması ve yazıdaki karakterlerin okuyucu ile konuşması demektir. Ayrıca okuyucunun yazıda yer alan karakterler arasındaki ses ve konuşma farklılıklarını algılayabilmesi yazarın bu konudaki becerisine bağlıdır.

Hareket: Yazıda yapıyı oluşturmayı; belirli bir sıra izleyerek ve farklılık oluşturarak, konuya ve karakterlerin sesine bağlı bir şekilde ilerleyebilmeyi kapsar. Yazıda hareketten söz edebilmek için yazının okuyucuyu sürükleyebilmesi ve tek düzelikten uzak olması gerekir.

Hafif dokunuş: Yazarın konuyu ve karakterleri ön planda tutarak yazıda kendini gereğinden fazla belirginleştirmemesi demektir. Yazar kendi düşüncelerini isterse karakterlerin ağzından sunabilir.

Bilgi aktarımı: Yazının bir anlamının, bir iletisinin bulunması ve böylece okuyucunun deneyimlerine eklemeler yapabilmesi anlamına gelmektedir. Yazıda önemli olan kendine özgü bir içerik ve bilginin olmasıdır. Bu durum kimi zaman sözcüklerin yalın bir şekilde kullanılıp anlam ve içeriğin son derece zengin olmasıyla, kimi zaman da hem anlam ve içeriğin hem de sözcüklerin zengin olmasıyla sağlanabilir.

Yaratıcılık: Bilineni yeni bir biçimde (farklı olarak) ifade edebilme, sözcükleri etkili kullanabilme, benzetmeler üretebilme, deyimleri uygun yerde kullanabilme gibi ifade tekniklerinin yanında içeriğin başlı başına ilginç olması da yaratıcılığın göstergesidir.

Yazının “teknik” açıdan başarılı kabul edilebilmesi için aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir:

Dinleyiciyi hissetmek: Yazı okuyucu ile bağlantı kurabilmeli, okuyucunun gereksinimlerini karşılayıp onu anlamla bütünleştirebilmelidir.

Ayrıntılara yer vermek: Yazılar; somut, görsel, seçkin, okuyucuyu etkileyen sözcükleri içermelidir.

Tempoyu ve uyumu yakalamak: Yazı sözcüklerle fazla çabalamadan, kendiliğinden yaratılan bir ses uyumuna sahip olmalıdır.

Biçimin amaca uygun olması: Yazının genel görünüm açısından (sayfa düzeni vb.) amaca uygun olması gerekir.

Dilbilgisi kurallarına uymak: Yazı; noktalama, yazım ve dilbilgisi ile ilgili kuralları yansıtabilmelidir.

Yaratıcı yazıların değerlendirilmesinde öğretmenlerin kullanabilecekleri önemli araçlardan bir diğeri puanlama yönergeleri (rubrics)dir. Öğretmenler, puanlama yönergelerini aşağıdaki soruları cevaplamak için kullanırlar (Christie, Enz, Vulkelich, 2003: 293):

1. Değerlendirilen metin ne kadar iyidir?

2. Metni yazan öğrenci, yazısında iyi bir yazıda bulunması gereken niteliklerden ne kadarını kullanmış? (Bu sorunun cevabı, öğretmenlerin öğrencilerin yazınlarında ne aranması gerektiğinin ve iyinin ne olduğunu belirlemenin her öğrencinin öğretimsel gereksinimlerini belirlemek kadar önemli olduğunu fark etmesine yardımcı olur.)

3. Öğrenci, metni oluştururken iyi bir yazının niteliklerinden hangilerini etkili olarak kullanmıştır? (Bu sorunun cevabı da öğretmenlerin her bir öğrenciye hangi konularda destek verilmesi gerektiğine karar vermesini kolaylaştırır.)

Bu bağlamda puanlama yönergeleri, farklı yeterlik düzeyindeki öğrencilerin edimlerini (performanslarını) tanımlayan ölçütleri sağlayarak öğretmenlerin kendi öğrencilerinin gelişimlerini anlamalarına yardımcı olur(Maltepe,2006:52).

Puanlama yönergeleri, öğretmen ve öğrencilerin değerlendirilen bir yazıya bir puan ya da bir derece (yeni başlayan, gelişme gösteren,uzman gibi) belirlemesine olanak sağlar. Klasik yazma puanlama yönergeleri, genellikle öğrenci yazılarını; yazıyı düzenleme, gelişim ya da düşünceler, cümle çeşitliliği, sözcük seçimi, ses, yazım ve noktalama kurallarına uyma gibi yazma özellikleri yönünden tanımlar. Tanımlayıcılar, her bir olası puan değeri ya da edim(performans) düzeyi için beklentileri ya da ölçütleri gösterir. Yazılar, her bir alan için 3-6 arasında farklı puan değerine göre değerlendirilir. Ölçütler ne kadar açık ise öğrenciler, her bir yazma görevinde kendilerinden beklenenlerin neler olduğunu daha iyi anlayacaklardır(Maltepe,2006:52).

Günümüzde öğretmen ve öğrenciler tarafından üç tür puanlama yönergesi kullanılmaktadır (Yurdakul, 2004; Christie, Enz ve Vukelich, 2003; Morre 2001;):

Temel Özelliklere Göre Hazırlanmış Puanlama Yönergeleri: Bu gruptaki puanlama yönergeleri, yazının amacına, değerlendiriciye göre değişmektedir. Örneğin; öğrenciler ikna edici yazılar yazmışlarsa bu yazıları değerlendirirken dikkate alınacak tartışma yaratmaya hizmet eden temel özelliklerden biri; tartışmada taraf olma ve bunu açık bir şekilde ifade etme, ayrıca bunun nedenlerini belirtme olabilir.

Bütüncül (Holistic) Puanlama Yönergeleri: Bütüncül puanlama yönergeleri, puanlayıcıların, öğrencilerin bir yazıda yaratılmak istenilen genel etkiye ulaşması için tüm yazma özelliklerini (düzenleme, ses, sözcük seçimi cümle çeşitliliği, kurallara uygunluk vb.) uyumlu bir şekilde nasıl kullandıklarını dikkate almalarını gerektirir. Bu süreçte puanlayıcı ilk olarak yazıyı okur ve yazan kişinin yazıyı ortaya çıkarırken yazma özelliklerini hangi derecede kullanabildiği konusunda genel bir fikir sahibi olur. Bunun için puanlayıcı ilk önce her bir puan

düzeyindeki (yeterli, gelişme gösteren, yeni başlayan) edimi gösteren örnek yazılar seçerek okuduğu yazıları bir örnekle karşılaştırıp her bir yazı için tek bir puana ulaşır. Temel özellik puanlama yönergesinin aksine tek bir bütüncül puanlama yönergesi tüm yazı türlerindeki(ikna, betimsel, bilgilendirme, öykü vb.) yazıları puanlamak için de kullanılabilir. Aşağıda betimsel yazıları puanlayabilecek bir bütüncül puanlama yönergesi sunulmuştur:

“Temel” düzeyde olarak derecelendirilen yazılar aşağıdaki özellikleri göstermektedir:

1. Yazıda iyi bir giriş cümlesi bulunmaktadır.
2. Yazı bir konuya odaklanmıştır.
3. Olaylar belli bir akış sırasına göre dizilmiştir.
4. Olayların geçtiği yerin betimlemesi yapılmış ya da yapılmaya çalışılmıştır.
5. Yazının giriş, gelişme ve sonuç bölümü bulunmaktadır. Giriş ve gelişme bölümü sonuç bölümüne göre daha kapsamlıdır.
6. Cümleler ve paragraflar arasındaki geçişler belirgindir.
7. Yazı ana fikriyle tutarlı bir başlığa sahiptir.

“Yeterli” düzeyde olarak derecelendirilen yazılar, bazı ayrıntılar eklenerek yukarıdaki özellikleri göstermekle birlikte şu özellikleri de içermektedir:

1. Olayın geçtiği yer belirtilmiş ve ayrıntılandırılarak geliştirilmiştir.
2. Yazıda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri bulunmaktadır. Bunlar (özellikle gelişme bölümü) temel olarak derecelendirilen yazıya göre daha gelişmiş bir yapı sergilemektedir. Yazıda ya bir olay ayrıntılandırılarak anlatılmış ya da birkaç olay kısa kısa anlatılmış olabilir.
3. Sözcükler; olay ya da olayların, karakterlerin, olayın geçtiği yerin vb. bir resmini yaratmak için seçilmiştir.
4. Yeni ve farklı sözcükler sıklıkla kullanılmıştır.

“İleri” düzeyde olarak derecelendirilen yazılar aşağıdaki özellikleri göstermelidir:

1. Giriş cümlesi; ilgi çekici ve okuyucunun okumaya devam etmesini sağlıyor.

2. Olayın/olayların geçtiği yerler söz sanatları kullanılarak ayrıntılı olarak betimlenmiş.

3. Yazının giriş bölümü, okuyucunun ilgisini çekiyor ve onun gelişme bölümünde neler olabileceği konusunda tahminde bulunmasına yardımcı oluyor, yazının geri kalan bölümünde neler olduğunu anlamak için gereken bilgileri sağlıyor. Gelişme bölümü olayları ayrıntılarıyla vererek ilginin canlı kalmasını sağlıyor ve yazı etkili bir sonuçla bitiyor.

4. Yazıdaki karşılıklı konuşmalar öyküsel anlatımı geliştirmeye katkı getirmesinin yanında karakter ya da karakterlerin düşünce ve duygularını anlamak için bakış açısı kazandırıyor.

5. Paragrafların kendi içinde (paragraf içinde geliştirilen her bir düşünce arasında) ve paragraflar arasında bir ilişki var. Olaylar arasındaki geçiş yumuşak bir biçimde sağlanmış.

6. Yazıda birçok olay betimlenmiş. Olaylar, ayrıntılar ve karşılıklı konuşmalar öyküsel anlatımın amacına uygun bir şekilde dikkatlice seçilmiş.

7. Yazar;

a) öyküsel anlatıma uygun bir dil,

b) öyküsel anlatıma uygun bir bakış açısı,

c) öyküsel anlatım akışıyla tutarlı zaman (zamanlar) seçmiş ve bunların devamlılığını sağlamış.

Yukarıdaki bütüncül puanlama yönergesi örneğinin geliştirilmesi için ilk önce betimsel bir yazının özellikleri incelenmiş ve bu tür yazılarda var olan önemli özelliklerin bir listesini yapmak için yayımlanmış betimsel yazılar okunmuştur. Bunun sonucunda elde edilen özellikler ”ileri” düzeyde olarak adlandırılan bir yazma kategorisinde toplanmıştır(Maltepe,2006:55-57).

Çözümleyici (Analitik) Puanlama Yönergeleri: Spindel (2001)'e göre; çözümleyici puanlama, “Yazmada bütünün, tek tek parçalarının toplamından daha fazla olduğu düşüncesini kabul etmekle birlikte buna ek olarak öğrencilere yazmayı öğreteceksek en azından geçici olarak tek tek yazma becerilerine odaklanmak için yazıyı parçalarına ayrılmalıyız.” Düşüncesine dayanır. (Akt.: Cristie, Enz ve Vukelich, 2003: 296).

4.4.3.3. Kendini Değerlendirme

Chenfeld (1978), öğretmenlerin yaratıcı yazma sürecinde kendilerini değerlendirebilmesi için kontrol listelerini önermektedir. Aşağıda öğretmenin kendisi için kullanabileceği bir kontrol listesi örneği sunulmuştur:

1. Tartışmaları, soruları, cevapları , öğrencilerin okunan yazılarını, yazmayla ilgili düşüncelerini dinliyor muyum?
2. Öğrencilerimle birlikte yazıyor muyum? Yazma görevlerini onlarla paylaşıyor muyum?
3. Yazılı ve sözlü önerilerim onlar için yararlı ve özendirici mi?
4. Yazma ile ilgili heyecan ve yaratıcılığı sağlamak için yapabileceğim her şeyi yapıyor muyum?
5. Öğrencilerime her derste yazmaları için fırsat tanıyor muyum?
6. Öğrencilerin kendilerini ifade ederken esnek ve açık olabilmelerini sağlayacak ölçüde yazma deneyimi sağlayabiliyor muyum?

7. Yazmaya karşı ilgisiz olan öğrencileri güdülemek için ne yaptım? Başka hangi yaklaşımları kullanmalıyım?

8. Öğrencilerin ilgileri ve yaşantılarıyla ilgili bilgilere sahip miyim?

9. Öğrencilere beğenilerimi ve övgülerimi iletebiliyor muyum?

10. Eleştirilerimi ve düzeltmelerimi ılımlı ya da sert bir şekilde mi iletiyorum?(Maltepe,2006:61-62)

Yaratıcı yazma yaklaşımında öğrenciler, yazma sürecinin her aşamasında etkin bir rol üstlenerek, taslak yazma çalışmaları yaparak, oluşturduğu yazıları gözden geçirip düzelterek yazma becerisindeki kendi gelişim sürecine odaklanır. Bu durumda öğrencilerin de, etkinlikteki rol ve sorumluluklarına ve yazıların niteliklerine yönelik dönütler alabilmesi için süreç içinde kendilerini değerlendirmesi gerekir. Öğrencinin kendini değerlendirebilmesi için özdeğerlendirme ölçekleri ve öğrenciler için hazırlanmış puanlama yönergeleri kullanılabilir (Chenfeld, 1978; Cristie, Enz ve Vukelich, 2003).

Öğrencilere yönelik hazırlanacak bir değerlendirme ölçeğinde aşağıdaki gibi ifadelere yer verilebilir:

1. Metin yazarken zevk aldım.
2. Yazdıklarım söylemek istediklerimi yansıtıyor.
3. Olabilecek en canlı yazıyı yazdığımı düşünüyorum.
4. Tekrar yazarsam bu metni geliştirebilirim.

5. Yazımda farklı duygulara seslenen sözcükler kullandım.

4.5.Yazma Öğretiminde Yaratıcı Yazma Uygulamalarında Kullanılan Teknikler Ve Örnekler

4.5.1. Yaratıcı Yazma Teknikleri

Yaratıcı yazma uygulamalarında, öğrencinin hayal gücünü kullanabilmesini mümkün kılan ve ortaya farklı sonuçların çıkartılabildiği teknikler temeli oluşturmaktadır. İpşiroğlu(2006), bu teknikleri şöyle sıralamıştır:

Metnin devamını yazarak sonunu tamamlama: Bu teknik uygulanırken, metin en can alıcı yerinde kesilir ve öğrencilerden devamını yazmaları istenir. Öğrenciler, devamını yazdıkları metnin okunan kısmında anlatılan olay örgüsünü ve karakterleri göz önünde bulundurmaları için uyarılır. Bu teknik uygulanırken en dikkat edilmesi gereken nokta metnin kesileceği yerin seçimidir. Metin çok erken kesilirse öğrenciler konuyu ya da karakterleri anlayamayabilirler. Bunun yanında eğer metni kesme konusunda geç kalınırsa öğrenciler sonucu anlayabilir ve hayal güçlerini kullanmadan metnin devamını yazabilirler.

Metne yeni bir son yazma: Bu teknikte, metnin tamamı okunduktan sonra metne devam ederek yeni bir son yazılır. Metni sürdürme çalışmalarında, gerçekçi metinlerden yararlanmak yerine boş alanları çok olan açık biçim metinlerin tercih edilmesi tavsiye edilmektedir.

Bakış açısını değiştirme: Her öykü belli bir bakış açısından anlatılır. Ben-anlatım, o-anlatım (belli bir kişinin açısından anlatım), egemen-anlatım, her şeyi bilen ve egemen olan bir anlatıcının olayları anlatması gibi. Öykünün akışını ve anlamsal boyutunu belirleyen, bir yerde anlatıcının bakış açısıdır. Bir öyküyü belirleyen temel öğelerin başında anlatıcının bakışı gelir. Bu açıdan bakış açısı değiştiği anda öykünün iletisi, anlamsal boyutu değiştiği gibi, türü de değişebilir(İpşiroğlu, 2006: 102). Bu teknik uygulanırken, öğrenciden öyküyü bakış

açısını değiştirerek yeniden yazmaları istenebilir. Örneğin öykü ana karakterin ağzından anlatılmışsa, öğrencilerden dışarıdan bakan birinin ağzından yazmaları istenebilir.

Mekani, zamanı ve kişileri değiştirme: Bu teknik uygulanırken, metnin tamamı okunduktan sonra, öğrenciler mekan, zaman ve karakterleri değiştirmeleri konusunda yönlendirilmelidir. Bu kavramların üçü de aynı anda değiştirilebileceği gibi, yalnızca biri de değiştirilebilir. Metni seçerken zaman, mekan ve kişilerin geçmiş dönemlere ait olmasına dikkat edilirse, öğrencilerden metni güncelle uyarlayarak yazmaları istenebilir.

Orijinal metindeki olay örgüsüne bağlı kalarak kişileri değiştirme ya da kişilere bağlı kalarak olayları değiştirme ya da kişileri de, olayları da değiştirme: Bu tekniği uygulamadan önce öğrencilerin neyi değiştireceklerine karar vermeleri için yardımcı olunur. Metnin tamamı okunduktan sonra öğrencilerden, yeniden yazmaları istenir. Kişilerin ve davranış biçimlerinin değişmesiyle çoğu kez olayların akışında da bir dönüşüm oluyor. Bu tür çalışmalarda metindeki verilerden yola çıkarak yeni bir metnin kurgulanması söz konusudur. Yaratıcı yazmada bu tür çalışmalara kısalık açısından özellikle öykü türünün uygun olduğunu söyleyebiliriz (İpşiroğlu, 2006: 120).

Yazınsal metindeki olay örgüsünde yer alan kişiler üzerine yapılan çalışmalar: Bu teknikte öğrencilerden, okuma süreci içinde gözlerinde canlanan kişileri, yazma yoluyla daha da geliştirmeleri istenilebilmektedir. Bu tür çalışmalar kurmaca kişilerle ilgili iç monolog yazma, kişilerin kendi bakışlarını dile getiren günlük tutmaları, mektup yazmaları gibi yazma oyunlarını öngörüyor. Kurmaca kişiler üzerine yapılan çalışmalar, kişilerin bütünüyle değiştirilmelerine, söz gelimi olumlu bir tipin olumsuz birine dönüşmesine ya da tersine yol açabilir (İpşiroğlu, 2006: 142).

Metindeki konuşma biçimlerini (diyalog, içmonolog, dolaylı anlatım vb.) değiştirme ya da yeni konuşmalar ekleme: Bu teknikte okunulan metne yeni konuşmalar eklenerek metni yazma işlemini devam ettirmek esastır.

Bilinen bir motiften, tipten ya da öyküden yola çıkarak çeşitleme yazma: Bilinen bir metinden ya da motiften yola çıkarak karşıt-metinler oluşturma yazarların sık kullandıkları bir yöntemdir. Bu teknikte hedef, orijinal metni anlamak değil, o metinden yola çıkarak yeni bir metin oluşturabilmektir (İpşiroğlu, 2006: 155-156).

Parodi ya da çeşitlemeler yazdırma: Bu teknik, okunan metnin öğrenciler tarafından eleştirel bir bakış açısıyla tersinin yazılması olarak uygulanmaktadır. Bu çalışma yapılırken metnin aslına sadece biçimsel açıdan bağlı kalınmaktadır.

Bir yazınsal türden öteki türe dönüşüm: İpşiroğlu(2006), bu tekniğin uygulanmasına yönelik birkaç öneride bulunmuştur. Bunlar:

1. Bir öykünün kısa ve öz biçimde özeti verilir ve bu özette yola çıkarak kurgu bir metin oluşturulur. Sonra üretilen metinlerle metnin orijinali karşılaştırılır. Bu çalışma iki grup olarak da sürdürülebilir. Bir grup seçtikleri ortak bir öykünün özetini hazırlayıp öteki gruba kurgulaması için sunar.
2. Gerçekçi bir öykü fantastik bir öyküye ya da masala dönüştürülebilir ya da tersi.
3. Gazetede bir haber ya da bir olay farklı biçimlerde anlatılabilir.
4. Bir roman ya da anlatı oyunlaştırılabilir. Çağdaş yazın ve tiyatro yazında bu tür çalışmalara sık sık rastlıyoruz.

Metnin başlığından ya da içindeki bir kavramdan ya da motiften yola çıkarak çağrışım zinciriyle yeni bir metin kurgulama: Bu teknikte öğrenciler, metnin başlığından ya da içinde geçen dikkat çekici bir kelime ya da olaydan etkilenecek özgün bir metin yazabilmektedirler.


4.5.2. Örnekler

Yaratıcı yazma tekniklerine yönelik etkinlikler, öğrencide hayal gücünü kullanabilme ve kendini ifade edebilme becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmaktadır. İlköğretim I. kademedeki kullanılan Türkçe kitaplarında bulunan etkinlikler yaratıcı yazma yaklaşımı temel alınarak hazırlanmıştır. Bu etkinliklerden birkaç örnek aşağıda bulunmaktadır.

Örnek 1:


Yaratıcı yazma etkinliklerinde kelime çalışmaları, sözlükten bakıp anlam bulmak yerine önce tahminde bulunmak şeklinde yapılmaktadır. Bunun yanında metinle ilgili tahminde bulunma çalışmaları da önemlidir.

Atatürk Olmak

1. Etkinlik 
Anlamalarını Bulalım


Aşağıdaki sözcüklerin anlamlarını tartıştıktan sonra yazın.

büyümek: _____
mestek: _____
gelecek: _____

2. Etkinlik 
Tahmin Edelim

Bence bu metinde, _____

 _____ anlatılıyor.

3. Etkinlik 
Ne Olduğunu Tahmin Edelim



Bin gün sınıfta öğretmeni Atatürk'ü anlatmış. Onun ülkemizi düşmanlardan kurtardığını, Cumhuriyeti kunduğunu söylemiş.
 (1) Bundan sonra çocuk acaba ne düşünmüş olabilir?

Ağabeyi de: "Atatürk'ün çakmak çakmak gözleri vardı. Saçları da güneş gibi parlardı." demiş. Ablası:
 (2) Ablası ne söylemiş olabilir?

Çocuk okula gittiğinde: "Ben Atatürk olmak istiyorum. Ama nasıl Atatürk olurur bilmiyorum." demiş.
 (3) Öğretmenin cevabı ne olabilir?


41

Örnek 2:


DEĞERLERİMİZ

Bir Bayram Sabahı

1. Etkinlik

İlk Sözcüğü Yazalım




Aşağıdaki sözcükleri okuyunca aklınıza gelen ilk sözcüğü karşısına yazın.

bayram : _____


kutlamak : _____

barışmak : _____



2. Etkinlik

İçeriği Tahmin Edelim



Metnin içeriğini tahmin edin. Metni dinledikten sonra kontrol edin.

Tahminim

Ne Oldu?

Tahminimi beğendim-beğenmedim. Çünkü: _____


52


Örnek 3:


GÜLCE İLE TRAFİK CANAVARI Nuran TURAN


1. ETKİNLİK


Aşağıdaki kelime ve kelime gruplarının size neleri çağrıştırdığını yazınız.

 şoför : _____

 kaza : _____

 direksiyon : _____

 trafik canavarı : _____


 gaza basmak : _____

2. ETKİNLİK

Metnin görsellerinden ve başlığından yararlanarak içeriği tahmin ediniz.

Görsellerden

Başlıktan



19

Örnek 4:**ATATÜRK'ÜN HAYATI** Hasan KIYAFET

1. ETKİNLİK Aşağıdaki kelimelerin ve kelime grubunun anlamlarını tahmin ediniz. Tahminlerinizi yazınız.

okul çağı	←
ulus	:
önder	:
cumhurbaşkanı	:
Anıtkabir	:



2. ETKİNLİK Metnin görsellerinden ve başlığından hareketle içeriğini tahmin ediniz.



.....

.....

.....

.....

Örnek 5:

Aşağıdaki etkinlikte öncelikle sınıflandırma yapılacaktır. Bunun ardından öğrenciden çözüm yolu üretmesini gerektirecek bir yazı yazması beklenmektedir. Son olarak afiş metni hazırlamak, öğrencinin hayal dünyasını ortaya koymasına yardımcı olacaktır.



Hapşuul...

7. Etkinlik

Sözcükleri Sınıflandırma

- ✓ Tablodaki sınıflandırmayı uygun sözcükleri seçerek tamamlayın.

Hapşurmak, atesi çıkmak, antibiyotik, grip, soğuk algınlığı, mikrop, virüs, aşı, bakteri, hemşire, doktor, ağrı kesici, ateş düşürücü, baş ağrısı, öksürük

Hastalık Nedeni	Hastalık Belirtisi	Sağlık Görevlisi	Hastalık Adı	İlaç Türü

- ✓ Tabloya yerleştirdiğiniz hastalık nedenleri ortadan kaldırılabiliyor mu? Nedenler ortadan kaldırılınca ne olur? Düşüncelerinizi karşınızdakini ikna etme amaçlarıyla yazılı olarak anlatın. Yazınıza uygun bir başlık koyun.

- ✓ "Hastalıklardan Korunma" konulu bir afiş metni hazırlayın.


Örnek 7:

Aşağıdaki etkinlikte, öğrencinin yaratıcılığını geliştirmeye yönelik empati kurma tekniğinden yararlanılmıştır.

✏️

KENDİMİZİ GELİŞTİRELİM

Süre: 15 dk



Bir sabah evinden çıkan çocuk, okula gidiyordu. Yolda yürürken farkında olmadan yere atılmış sakızın üstüne bastı.

1. Bu durumda siz olsaydınız ne yapardınız? Yazın.

2. Resimdeki çocuk neler hissetmiş olabilir? Sizce sakız nereye ve nasıl atılmalıdır?

3. Teneffüste okul koridoruna attığınız sakıza sonraki teneffüste bastınız. Neler düşünür, neler hissedersiniz?

4. Yukarıda anlatılan olay nedir? Bu olayı kim, nerede ve ne zaman yaşamıştır?

5. Aşağıda verilen iki öğrenci davranışından doğru olanı işaretleyin. Bu davranışın neden doğru olduğunu açıklayın.
 Grip olmuş ama derslerinden geri kalmamak için okula gidiyor.
 Grip olmuş okula gelmedi. Evdeymiş, yatıyormuş.
Çünkü _____

85

Örnek 8:

Aşağıdaki etkinlikte, çağrışım tekniğinden yararlanarak bir şiir yazdırılacaktır.

6. Etkinlik

Şiir Yazalım

Notaları dize başlarında sırasıyla kullanarak bir şiir yazalım.

Doğada ne çok ses var.

Renk renk çiçekler gibi notalar

Mi.....

Fa.....

Sol.....

La.....

Si.....

Do.....



95

Örnek 9:

Aşağıdaki etkinlikler, yaratıcı yazma tekniklerine uygun olarak hazırlanmıştır. İkinci etkinlikte kullanılan resmi yorumlama tekniği, sınıf ortamında farklı bakış açılarını ortaya koyma açısından önemlidir.

4. Atatürk'le ilgili duygu, düşünce veya hayallerinizi anlatan bir yazı yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Yandaki resmi yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....


.....

.....



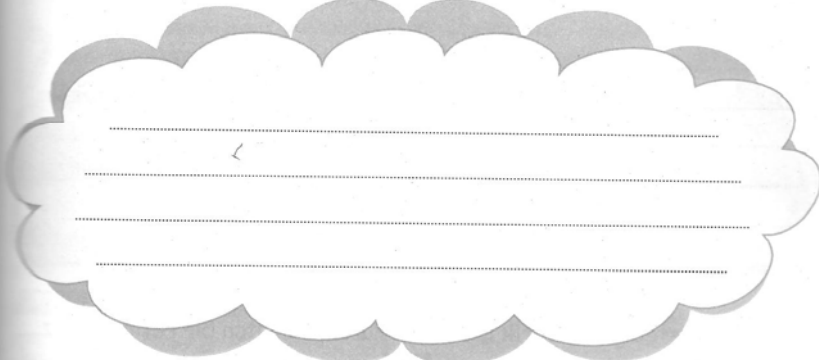
Örnek 10:


Aşağıdaki etkinlikler, öğrencide yaratıcılığı empati kurularak geliştirmeye yöneliktir.



5.
ETKİNLİK

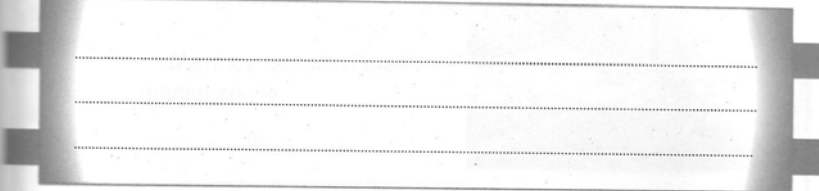
Gülce'nin yerinde siz olsaydınız Trafik Canavarı'na nasıl davranırdınız?







6.
ETKİNLİK

Bir taşıt olsaydınız çevrenizdeki taşıtlardan hangisi olmak isterdiniz? Niçin?







21

Örnek 11:

Aşağıdaki etkinlik, öğrencinin tamamen hayal gücünü kullanarak yapacağı bir etkinliktir.

5. ETKİNLİK Hayalinizdeki okulun resmini çiziniz ve özelliklerini yazınız.


HAYALİMDEKİ OKUL

ÖZELLİKLERİ

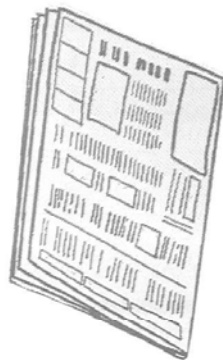
51


Örnek 12:


KAR PERİSİ Atilla Baybara -----

1.  **ETKİNLİK** Aşağıdaki kelime ve kelime gruplarından birini seçerek bir gazete haberi başlığı yazınız.

kar perisi kar toplamak kar tanesi renk



2.  **ETKİNLİK** Başlıktan ve görselden hareketle metnin içeriğini tahmin ediniz.

3.  **ETKİNLİK** Siz olsaydınız bu metne hangi başlığı koyardınız?

53

Örnek 13:

..... Çoklu Zeka Uygulamaları

Ders: Türkçe
Konu: Okuduğunu/Anlama Varlıkların Adı Olan Sözcükler

BİRLİK BOZULUNCA

316

Avcının biri kuş yakalamak için gölün kenarına ağ kurmuş. Ağın içine kuşların sevdiği yiyeceklerden koymuş. O gün hava çok güzelmiş. Ördek, kaz, kara tavuk, kuğu gibi pek çok kuş, yemlerini yemek için ağın içine girmiş. Avcı kuşları yakalamak için koşmuş. Fakat kuşlar, çok oldukları için ağla birlikte havalanmışlar. Avcı uçan kuşların peşi sıra koşmaya başlamış.

Bu sırada bir çiftçi tarlasını sürüyormuş. Avcının nefes nefese koştuğunu görünce gülmüş:

- Havada uçan kuşlara mı yetişeceksin? Boş yere kendini yorma, demiş.

Avcı:

- Elbette yetişirim. Ağın içinde değişik cinsten kuşlar var. Az sonra her kuş kendi yuvasına doğru uçunca hepsi yere düşer. Ben de onları yakalarım demiş.

Gerçekten de kuşlar ilk şaşkınlık ve korku ile aynı yöne doğru uçmuş, çok geçmeden de kendi yuvalarına gitmek için sağa sola doğru uçmaya başlamış. Böylece birlik bozulmuş ve ağ yere düşmüş. Avcı, hepsini yakalayıp eve götürmüştü.

Dr. Mehmet Hengirmen

Hikayede anlatılanları resimleyiniz.

Birlik ve beraberliğin önemini anlatan bir poster hazırlayınız.

Örnek 14:

330

"Bazı kişiler mal alırken, bazıları mallarını satar. Alıcı malı ucuz almak istemesine karşılık, satıcı da para kazanıp evini geçindirmek için uğraş vermektedir."

Bu açıklama doğrultusunda konumuzun ne olduğunu tahmin edip ilgili bölüme yazınız.

Bir şirket kurmuşsunuz ticaretle uğraşıyorsunuz. Mağazanızın vitrinine aşağıdaki etiketi koymuşsunuz.

HAYDİ ZARARINA SATIŞLARI!



"Yaptığınız reklamlarla ilgili olarak mağazanızı, mallarınızı; kim, ne, nerede, nasıl, niçin sorularına cevap verecek şekilde tanıtmanızı istiyoruz."

Bununla ilgili bir yazı yazın.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sattığınız mallardan üç tanesini yazınız.

.....

.....

.....



Sattığınız bir ürünün etiketini yapınız.

MALIN ADI :

SATIŞ FİYATI :

ALİŞ FİYATI :

Örnek 15:

Günlük Planlar ve Çalışma Kağıtları • • • • • • • • • 5.sınıf •

Mağazanızın vitrinini düzenleyiniz (resimle).

331

Yaptığınız bu satışlar sonucunda beklentinizin ne olduğunu tahmin ediniz.

.....

Neden bu yolu seçtiniz?

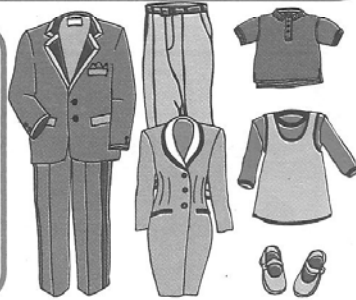
.....

Aşağıdaki sonucu doğuran nedeni yazınız.

Neden:


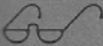


Sonuç: Yaptığımız satışlar sonucunda bir miktar zarar ettik.

Mağazanızdan alışveriş yapan müşterinin yüzündeki ifadeyi resimleyin



Örnek 16:

Aşağıdaki etkinlik, grup çalışmasına yönelik hazırlanmıştır.

hep birlikte

1. Anahtar kelimeler tahtaya alt alta ve bütün öğrencilerin rahatça okuyabilecekleri şekilde yazılır.
2. Öğrencilerden sırayla her bir kelimeyle birer cümle kurup sözü arkadaşlarına devretmeleri istenir.
3. Sözü devralan öğrenci bir sonraki kelimeyi kullanarak önceki cümle ile bağlantılı yeni bir cümle kurar.
4. Bu şekilde tüm sınıfın anahtar kelimeleri kullanarak ortak bir metin çıkarması sağlanır.

Değişiklik Önerisi

1. Öğrenciler sınıf mevcudu ve oturma düzeni göz önünde bulundurularak gruplara ayrılır.
2. Her bir grubun anahtar kelimeleri kullanarak ortak bir metin kaleme almaları istenir.
3. Öğrenciler kendilerine dağıtılan anahtar kelimelerin yazılı olduğu çalışma kâğıdına grup metinlerini yazarlar.
4. Çalışma için ayrılan sürenin sonunda grup sözcüleri oluşturdukları metinleri yüksek sesle okurlar.

ARAÇ


Kalem

Kâğıt ya da defter

Çalışma kâğıdı

Tebeşir


Adı, Soyadı: _____	Sınıfı: _____
No: _____	Tarih: _____



Hep Birlikte

Aşağıdaki anahtar kelimelerin anlamlarını göz önünde bulundurularak bir metin oluşturunuz:

1. anahtar kelime	3. anahtar kelime	5. anahtar kelime
2. anahtar kelime	4. anahtar kelime	6. anahtar kelime



okun ve öğrenirken

Türkçe

1. Forma On

Örnek 17:

Aşağıdaki etkinlik, öğrencilerin metni yeniden oluşturmasına yönelik olarak ve soru yazma tekniğinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

ama bu sorunun cevabı yok!

1. Öğrencilerden okunan öykü ile ilgili sorular hazırlamaları istenir. Ancak bu soruların cevaplarının öyküde bulunmaması gerektiği söylenir.
2. Öğrencilerden hazırladıkları soruları kâğıtlara yazmaları istenerek bu kâğıtlar bir torbada toplanır.
3. Her öğrenciye sıra ile torbadan bir kâğıt çektirilir.
4. Öğrencilerden, öyküyü ellerindeki sorulara cevap verecek şekilde yeniden yazmaları istenir.



Örnek 18:

filmin yarısı

1. Öğrencilerin yaşlarına uygun bir film seçilir.
2. Öğrenciler iki gruba ayrılarak bir gruba film sessiz olarak izletilir. Diğer gruba ise görüntü kapatılıp sadece sesler dinletilir.
3. Öğrenciler iki gruptan birer kişi olacak şekilde ikişerli eşlenir.
4. Öğrencilerden eşleriyle birlikte seyrettikleri/dinledikleri filmi öykü şeklinde yazmaları istenir.
5. Çalışmanın sonunda film hep birlikte seyredilir.



Örnek 19:

olmasaydı

1. Öğrencilere tamamlamaları istenen bir şiir verilir.
2. Öğrenciler şiiri örnek olarak verilen bölümüne benzer şekilde tamamlarlar.
3. Şiiri tamamlarken benzerliği kurmaları için anlamsal bir çağrışım ya da izler olması öğrencilerin düzeylerinin ileri olduğu durumlarda yeterli olacaktır. Örneğin "Olmasaydı Güzelim" başlıklı şiirle düzenlenmiş çalışma kâğıdı bu çerçevede incelenebilir.
4. Öğrencilerin henüz yolun başında oldukları (sınıf, yaş, bilgi, şiir yazma becerisi vb.) durumlarda ise şiiri tamamlarken taklide dayalı bir benzerlik kurmalarını sağlayacak bir şiir seçilmesi daha uygun olacaktır. Örneğin "Olmasaydı" başlıklı şiirle düzenlenmiş çalışma kâğıdı bu çerçevede değerlendirilebilir.

ARAÇ
Kalem
Çalışma
kâğıdı

İsmin:



Olmasaydı I

Aşağıdaki şiiri uygun şekilde tamamlayınız.

OLMASAYDI GÜZELİM

Olmasaydı güzelim A harfi

Hâli nice olundu

"Akıl", "adil", "afis" kelimelerinin.

Nasıl sonandık

Terbiyesizliğe düşmeden

Bir binanın

Yı da

Tanlanın "atan"ını?

Harika kavisiyle.

İnceden kırıntılarıyla

I olmasaydı alfabemizde.

Acaba tüm "Jeda"lar

"Eda" mı olundu?

"İşin"lek, "cana" ve tüm "sayn"lar

"Ağın" ağın "ana" verip dünyadaki varlıklarına

"Aynı" düşen miydi hayatlarımızdan.

Kurtulun mıydık tüm bu sorunlardan?

N harfi olmasaydı eğer

"Nakit" olundu "akit".

"Nal", "al".

"Nae" ise "aé" olundu.

"Net", "nöt", "nesin" ne olundu peki?

.....

Çalışma Kâğıdı No:

V. BÖLÜM

5. Klasik Tekniklerle Yaratıcı Yazma Tekniklerinin Karşılaştırılması

Yaratıcı yazma tekniklerinde ön hazırlık çalışmaları çok önemlidir. Öğrencinin yazmasında kolaylık sağlamak amacıyla çeşitli çağrışımlar uyandıracak ön hazırlık etkinlikleri düzenlenmektedir. Ancak klasik tekniklerde ön hazırlık etkinliğine yer verilmemektedir. Bu durum öğrencinin yazma çalışmalarında zorlanmasına ve sıkıntı duymasına sebep olmaktadır.

Yaratıcı yazma çalışmalarında amaç, öğrencinin kendini ifade etme becerisini geliştirmektir; klasik teknikle yapılan çalışmalarda ise amaç, dilbilgisi yazım kurallarını doğru kullanabilme becerisini geliştirmektir.

Yaratıcı yazma tekniklerine yönelik çalışmalar değerlendirilirken, süreç değerlendirme ön plandadır; klasik tekniklerle yapılan çalışmalar değerlendirilirken, ürün değerlendirme ön plandadır.

Yaratıcı yazma çalışmaları öğrenciyi yazmaya teşvik etmek ve yazmadan zevk almasını sağlamak amacıyla hazırlanmaktadır. İlköğretim I. kademe öğretmenleri, yaratıcı yazma teknikleri uygulanmaya başladıktan sonra öğrencilerin yazmaya karşı tutumlarının değiştiğini ve daha hevesli yazdıklarını belirtmektedirler. Ancak klasik tekniklerin uygulandığı dönemlerde, öğrenci zorunlu bırakıldığı için mecburiyet hissiyle yazmakta ve yazma konusunda sıkıntı çekmekteydi diye eklemektedirler.

Yaratıcı yazma çalışmalarında biçim ikinci planda olduğu için öğrenci düşüncelerine ve hayal dünyasının onda yarattığı duygulara daha kolay konsantre olmaktadır. Ancak klasik tekniklerle yapılan çalışmalarda biçime odaklanan öğrenci düşüncelerine yoğunlaşmakta zorluk yaşamaktadır.

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Tespit edilen araştırma sonucuna göre, ilköğretim I. kademe öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerinin gelişiminde yaratıcı yazma tekniklerinin etkisi bulunmaktadır. İlköğretim I. kademe Türkçe ders kitaplarında bulunan yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencinin kendini ifade edebilme, dili doğru kullanabilme, farklı bakış açısı geliştirebilme, yeni ve özgün bir metin oluşturabilme becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlandığı tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Yazma öğretiminde kullanılan klasik tekniklerle yazma çalışması yapan öğrencinin yazılı anlatımda zorluk çektiği, yaratıcı yazma teknikleriyle yapılan çalışmalarda ise kendini daha kolay ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Yaratıcı yazma tekniklerine yönelik hazırlanmış etkinliklerin, öğrencileri hayal dünyalarından faydalanmaya sevk ettiği, böylece daha yaratıcı yazılar yazmalarına olanak sağladığı görülmüştür.
- Yaratıcı yazma tekniklerine uygun olarak düzenlenmiş etkinliklerde, öğrencilerin biçime değil içeriğe yönlendirildiği görülmüştür.
- Yazma öğretiminde uygulanan klasik tekniklerin etkinliklerinde biçime odaklanan öğrencinin, yazılı anlatımdan soğuduğu saptanmıştır.
- Yaratıcı yazma tekniklerinin etkinliklerinde biçimi ikinci plana bırakan öğrencinin, düşüncelerine odaklanmakta ve bu düşünceleri yazıya dökmekte zorlanmadığı görülmüştür.

6.2. Öneriler

- Öğretmenler, öğrencilere yazma çalışması yaptırmadan önce, ön hazırlık etkinliklerini mutlaka uygulamalıdır.
- İlköğretim I. kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan yaratıcı yazma etkinliklerinden bazıları eksikliklere sahiptir. Öğretmenler, bu eksiklikleri göz önünde bulundurarak uygulatmalıdır.
- İlköğretim I. kademe Türkçe dersi kitaplarında daha fazla yaratıcı yazma etkinliğine yer verilmelidir.
- Öğretmenler yazma etkinliklerinde sadece ders kitabıyla sınırlı kalmamalı, farklı kaynaklardaki etkinliklerden de yararlanmalıdır.
- Ön hazırlık çalışmalarına öğrenciler de katılmalı, zaman zaman etkinlik öğrencilerle birlikte düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

Akıncı, M; Aslantaş, H; Azim, M. (2005). *İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı*. İzmir: Zambak Yayınları.

Akyol, Hayati. (2006). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegema Yayıncılık.

Akyol, H. (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Akyol, H. (2000). Yazı Öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı:146, Sayfa: 37-48.

Ataman, Müjdat. (2009). *Türkçe Derslerinde Kullanılabilecek Yaratıcı Etkinlikler ve Yaratıcı Yazma Örnekleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Bayram, Yavuz. (2009). *Kuramdan Uygulamaya Yazma Yöntemleri(Sözlü ve Yazılı Anlatım Etkinlikleri)*. İstanbul: Kriter Yayınları.

Belet, S. Dilek. (2005). *Öğrenme Stratejilerinin Okuduğunu Anlama Ve Yazma Becerilerine Türkçe Dersine İlişkin Tutumlara Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bintz, W.P.; Shannon, T., “Using Poems for Multiple Voices to Teach Creative Writing”, <http://www.jstor.org/stable/30046457>, (27.12.2009).

Coşkun, İbrahim. (2006). *İlköğretim 5. Sınıf Örgencilerinin Kompozisyon Yazma Becerileri Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Cummins, A., “Tell Me a Story: Effective Use of Creative Writing Assignments in College Literature Courses”, http://www.worcester.edu/Currents/Archives/Volume_1_Number_2/CurrentsV1N2CumminsP42.pdf, (09.12.2009).

Çelenk, Süleyman. (2006). *Etkinlik Temelli İlkokuma ve Yazma Öğretimi.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Davashgil, Ü. (1989). “Yaratıcılık ve Oyun”, *Eğitim ve Bilim Dergisi.* Sayı: 13(71).

Demirel, Özcan. (1992). “İlkokullarda Türkçe Öğretimi ve Sorunları”, *H.Ü.Eğitim Fakültesi Dergisi.* Sayı:8.

Eliasova, V., “Literature and Creative Writing Projects”, http://cvc.cervantes.es/literatura/cauce/pdf/cauce24/cauce24_28.pdf, (21.12.2009).

Frederick, J.T., “The Place of Creative Writing in American Schools”, <http://www.jstor.org/stable/804389>, (02.01.2010).

Freedman, M. “The Proper Place of Creative Writing Courses”, <http://www.jstor.org/stable/355670>, (29.12.2009).

Freesinger, R.R. “Creative Writing and Creative Composition”, <http://www.jstor.org/stable/375788>, (30.12.2009).

Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi.* Ankara:

Kadıoğlu Matbaası.

Gülyüz, H. (2001). *Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Gülyüz, H. (2004). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegema Yayıncılık.

Gülyüz, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegema Yayıncılık.

Haig, A.F., “The Teaching of Creative Writing”, <http://www.jstor.org/stable/804323>, (02.01.2010)

İlkbahar, J. Y; Tezel, S. (1993). “Yaratıcılık Nasıl Gelişir?” *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. Sayı:26, Sayfa: 9-11.

İpşiroğlu, Z. (1991). Yazma eylemi. *Yazma Uğraşısı*. İstanbul: Cem Yayınevi.

İpşişoğlu, Z. (1997). *Eğitimde Yeni Arayışlar*. İstanbul: Adam Yayınları.

İpşiroğlu, Zehra. (2006). *Yaratıcı Yazma*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Kantor, K., “Evaluating Creative Writing: A Different Ball Game”, <http://www.jstor.org/stable/815600>, (03.01.2010).

Karatekin, N; Durmuş, A; Işılak, H. (2005). *Oyun ve Etkinliklerle Türkçe*. Ankara: Bilgitek A.Ş.

Kapulu, A; Karaca, A. (2005). *İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Koza Yayın Dağıtım.

Kavcar, C. (1983). Düzgün yazmanın önemi ve yolları. *A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Sayı: 16(2)*, Sayfa: 113-123.

Kavcar, C; Oğuzkan, F; Aksoy, Ö. (2002). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Klein, G.A., “An Experiment in Creative Writing”, <http://www.jstor.org/stable/997693>, (01.01.2010).

Komisyon. (2005). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı*. İstanbul: MEB Yayınları.

Köksal, K. (1999). *Okuma Yazmanın Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Lardner, T. “Locating the Boundaries of Composition and Creative Writing”, <http://www.jstor.org/stable/358962>, (07.01.2010).

McFarland, R. “An Apologia for Creative Writing”, <http://www.jstor.org/stable/378363>, (29.12.2009)

May, R. (Çev: Oysal, A.). (2007). *Yaratma Cesareti*. İstanbul: Metis Yayınları.

Minot, S. “Creative Writing: Start with the Student’s Motive”, <http://www.jstor.org/sable/356305>, (29.12.2009).

Misson, R., “What Are We Creating in Creative Writing?”, <http://search.informit.com.au/documentSummary;dn=928895976101425;res=IELHS5>, (23.12.2009).

Morgan, W. “Poetry Makes Notting Happen”, <http://education.waikato.ac.nz/research/files/etpc/2006v5n2art2.pdf>, (03.01.2010).

Oral, Günseli. (2003). *Yine Yazı Yazıyoruz*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Özdemir, E; Binyazar, A. (2002). *Yazma Öğretimi Yazma Sanatı*. İstanbul: Papirüs Yayınevi.

Peterson, R.S., “Once More to the Well: Another Look at Creative Writing”, <http://www.jstor.org/stable/810095>, (04.01.2010).

Redford, G.H., “Of Teachers, Students and Creative Writing”, <http://www.jstor.org/stable/809062>, (28.11.2009).

Rıza, E. T. (2000). “Çocuklarda ve Yetişkinlerde Yaratıcılık nasıl Uyarılır?” *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. Sayı: 68, Sayfa: 5-12.

Rıza, E. T. (2004). *Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri*. İzmir: Birleşik Mat.

Rowe, A. J. (Çev: Gülmen, J.). (2007). *Yaratıcı Zeka*. İstanbul: Prestij Yayınları.

RUBIN, D. (2000). *Teaching Elementary Language Arts, “A Balanced Approach”*. Boston: A Pearson Education Company.

San, İ. (1985). *Sanat ve Eğitim*. Ankara : Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

San, İ. (1979). *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Selçuk, Z; Okut, L; Kayılı, H. (2004). *Çoklu Zeka Uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sever, S.(1991). Dil ve edebiyat öğretiminde yaratıcılık. *Eğitimde Nitelik Geliştirme/ Eğitimde Arayışlar I. Sempozyumu Bildiri Metni*. Sayfa: 371-374. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.

Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Sever, S; Kaya, Z; Aslan, C. (2006). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Sungur, N. (1992). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Sungur, N. (2001). *Yaratıcı Okul Düşünen Sınıflar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Tate, A., “What is Creative Writing?”, <http://www.jstor.org/stable/1207355>, (29.12.2009).

Uzzell, T.H., “Creative Writing: A Professional View”, <http://www.jstor.org/stable/805234>, (29.12.2009)

Vardar, B. (2002). *Dilbilim Yazıları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Yavuzer, H. S. (1996). **Yaratıcılık**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Yıldız, M; Özdemir, A. (2006). *İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Young, A., “Learning the Craft: Creative Writing and Language Development”, <http://www.jstor.org/stable/3332572>, (28.12.2009).